

Pastoral mladih i salezijanska karizma rada s mladima

Ševo, Damir

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:403243>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
FILOZOFSKO-TEOLOŠKO STUDIJ

DAMIR ŠEVO

**Pastoral mladih i
salezijanska karizma rada s mladima**

Diplomski rad
iz **Pastoralnog bogoslovlja**
Mentor: doc. dr. sc. Ivica Jurić

Split, 2023.

Sadržaj

Sažetak.....	3
UVOD	4
1. ZAPUŠTENOST MLADIH	5
1.1. Mladi danas i duhovnost	9
1.2. Crkva i mladi.....	13
2. CRKVENI NAUK I PASTORAL MLADIH	16
2.1. Papa Ivan Pavao II. i mladi.....	17
2.2. Papa Benedikt XVI. i mladi.....	21
2.3. Papa Franjo u dokumentu Christus vivit o mladima.....	24
3. SALEZIJANSKA KARIZMA I RAD S MLADIMA.....	28
3.1. Tako je radio don Bosco.....	30
3.2. Salezijanci i pastoral mladih.....	33
ZAKLJUČAK.....	38
BIBLIOGRAFIJA.....	40
Abstract.....	43

Sažetak

Ovaj diplomski rad promatra pastoral mladih s aspekta krize u kojoj se danas nalaze mladi. Da bi odgovorili na izazove s kojima se suočavamo u radu s mladima osim analize stanja na području pastorala mladih upoznat ćemo se s odgovorima koje Crkva predlaže. U tom smislu rad je podijeljen u tri dijela. Prvo poglavlje analizira postojeće stanje mladih u društvu i Crkvi, ukazuje na neke vidove i dinamike mladenačke duhovnosti.

U drugom poglavlju naglasak je stavljen na crkveno učiteljstvo i nauk u odnosu na mlade i pastoral mladih. Osobito se to odnosi na učiteljstvo sadašnjeg pape Franje, ali i pape Benedikta XVI te Ivana Pavla II. Treće poglavlje se fokusira na specifičnost salezijanske karizme rada s mladima.

Ključne riječi: *Mladi, pastoral mladih, duhovnost, Crkva, Isus Krist, salezijanska karizma, sv. Ivan Bosco*

UVOD

Cilj ovog rada nije potanko razraditi pastoral mladih unutar društva i Crkve. Cilj je analizirati postojeće stanje mladih, oblik i različite duhovnosti kojima teže te kako shvaćaju Crkvu, odnos Crkve i mladih te važnost pastora mladih u današnjoj Crkvi i društvu. U današnjem tehnološko digitalnom dobu, sve je veća alijenacija, tj. udaljenost čovjeka od čovjeka, čovjeka od prirode, čovjeka od Boga, pa tako i od samoga sebe. Navedene tendencije svakako utječu i na svijet mladih i njihov svakodnevni život. U radu govorimo o tome kako mladi odrastaju u jednom tehnicističkom i digitalnom dobu i svijetu, koji ima svoje prednosti i nedostatke, od kojih svakako izdvajamo nedostatak odgovornosti u korištenju sredstvima društvene komunikacije.

Sve je teže mladima upoznavati drukčijeg od sebe, drugoga, te se posljedično i sve teže odvojiti od roditeljskog doma te sklopiti sakrament braka. Današnji čovjek je u krizi smisla, morala, odgovornosti, jednom riječju ljubavi. Sve se to odražava i na mlade na koje, čini se, društvo uopće ne računa ozbiljno, već ih često vidi samo kao potrošače i konzumente raznih proizvoda.

Naravno da je zbog svega navedenog još veća potreba za odgojem mladih u crkvenim školama, oratorijima, župama, gdje oni mogu rasti i razvijati se kako bi i sami mogli pomoći drugim vršnjacima ali i odgajati svoju djecu u slobodi, odgovornosti i ljubavi. Što Crkva nudi mladima u svojim brojnim dokumentima, osobito kroz salezijansku karizmu rada s mladima? Ovim radom nastojat ćemo dati odgovor na navedeno pitanje.

1. ZAPUŠTENOST MLADIH

Mladenačka duhovnost prolazi kroz velike i značajne promjene, te je posebno važan i odnos između mladih i Crkve. Naravno da on nije isti kao odnos koji su mladi imali s Crkvom čak i prije dvadesetak godina. Naglasak je kako je svijet u kojem se oni nalaze iznimno dinamičan i promjene bilo društvene, kulturne, tehnološke, političke su sve veće i brže. Uvijek je pitanje zašto sve više mladih napušta Katoličku crkvu, zašto govore da se s njome ne mogu identificirati ili se jednostavno osjećaju čak i u Crkvi otuđeno ili osuđivano.

Ovo su sve otvorena i velika pitanja na koje treba pronaći odgovore preko odgovarajućih knjiga, crkvenih dokumenata ili znanstvenih članaka. Svaka je nova generacija toliko drukčija, toliko se razlikuje te pastoral mladih zahtjeva konstantno preispitivanje, ažuriranje i kontempliranje situacije i znakova vremena. Može se vidjeti i po primjeru svetog Ivana Bosca kako je zaista važno da je bio otvoren duhu svetom i ljudskom znanju i razumu te je mogao razumjeti znakove vremena u kojem se nalazio. Takve ljude nazivaju prorocima. Prorok nije nužno onaj koji proriče ili nam naviješta nešto što će biti u budućnosti, već onaj koji upozorava na udaljavanje od Boga i čovjeka već u sadašnjem vremenu te nalazi načine i ideje kako to popraviti konkretnim djelima.

Dakle, u prvom poglavlju riječ je o analizi i stanju mladih, duhovnosti današnjih mladih te o mladima i Crkvi. Mladost i mladenaštvo je sigurno jedno lijepo i važno razdoblje, ali zna biti i razdoblje traženja, raznih padova, učvršćivanja i preispitivanja vlastitog identiteta, odnosa mladi čovjek i obitelj, škola, društvo, Crkva. Može dovesti do bunta mladih protiv ovih navedenih autoriteta pogotovo u današnjem vremenu u kojem je očita kriza autoriteta te sve veći relativizam.

Poznati filozof i izumitelj logoterapije V. Frankl znao je reći ili nazivati besmisao egzistencijalnim vakuumom u kojem čovjek ima osjećaj ispraznosti ili praznine. Ljudi našeg vremena itekako osjećaju posljedice navedenog, pa naravno da i mladi nisu izuzeti od ovakvog osjećaja. Zanimljivo je vidjeti sljedeće misli. „U oblikovanju temeljnih ljudskih stavova u kojima pojedinac izražava vlastiti odnos s konkretnom zbiljom, odlučujuću ulogu ima socijalizacija. Čovjek se ne uklapa u zajednicu jednostavnim biološkim činom rađanja, nego socijalizacijom, tj. prihvaćanjem onih ideja, vrednota i okvira ponašanja s kojima i u kojima živi dotična zajednica.“¹ Ovdje možemo vidjeti važnost socijalizacije ili jednostavnije rečeno druženja među vršnjacima.

Naravno da je utjecaj zajednice ključan za razvoj mladih. Još jedna kompleksnost o kojoj je riječ jest definiranje točne dobi mladih. Ili tko su zapravo mladi danas? Veliki poznavatelj adolescenata i mladih, Jeffrey Jensen Arnett, govori o kategorizaciji u tri dijela, što je rezultat mnogih društvenih promjena koje se snažno reflektiraju na mlade. On razlikuje adolescente (15 to 19 godina), pred-odrasle (20 to 29 godina) i odraslu mladež (30 to 34 godina).²

Kao što se vidi, treba proučiti, analizirati i vidjeti postojeće stanje u kojem se mladi nalaze i kako žive, tada treba prihvatiti ove znanstvene studije te činjenice kako se mladenaštvo danas produžilo do gotovo 34 godine. Navedene činjenice itekako utječu ne samo na život mladih, nego i Crkve te društva u cjelini. To se može nazvati kao nekakva uzročno-posljedična veza. Naime, poznato je kako mladi u našoj zemlji sve teže pronalaze stalan ili siguran posao, te se često prepuštaju dosadi i različitim oblicima distrakcije. Iako im život može naizgled izgledati ugodan, on je zapravo prazan jer mu nedostaje dubljeg značenja.

Još jedna veoma važna stvar za pastoralne djelatnike te odgajatelje u vjeri jest digitalno doba i pastoral mladih. Veoma je važno poznavati nove komunikacijske platforme te biti medijski pismeni. Na ovim područjima mainstreama i mass media su veoma brze gotovo tektonske promjene te preko njih komuniciraju, praktički druže se,

¹ Valentina Mandarić, Svijest o grešnosti današnjih mladih. Sociološki i pastoralno-katehetski vid, u: *Crkva u svijetu*, 36 (2001.) 4, 420-437, ovdje 422.

² Valentina Mandarić - Ružica Razum, Young people, faith, spirituality, ecclesiality, u: *Bogoslovska smotra*, 89 (2019.) 5, 1083-1108., ovdje 1085.

današnji mladi. „Mladost kao takva ne postoji, postoje samo mladi s konkretnim životima i iskustvima, mladi koji su u suvremenom svijetu izloženi stalnim i brzim promjenama koje utječu na njihovo (ne)snalaženje.“³ Ovo je veoma važno. Znati se snalaziti u takvom svijetu i s takvim sredstvima. Ona su svakako svojevrsni dar, za lakše komuniciranje, učenje ali i potrebna je svojevrsna odgovornost i poznavanje takvih sredstava.

Sljedeća misao mogla bi biti veoma zanimljiva. „Evangelizacija je mladih za Crkvu najveći izazov. Za veliki broj evangelizatora nemoć evangelizacije mladih najsnažnije otežavaju suvremena sofisticirana tehnologija i mediji. Mediji imaju posebnu moć u stvaranju virtualne stvarnosti. Ulaskom u svijet virtualnoga, mlad čovjek često gubi realnu sliku svijeta, gubi moć razlučivanja i razlikovanja istine od laži.“⁴ U današnjem se tehnološkom i digitalnom svijetu mediji i društvene mreže koriste gotovo kao oružja kontroliranja i kreiranja javnog mijenja. Potrebno je itekako poznavati što mladi gledaju, slušaju, čitaju. Jednom riječju, što upijaju u svoja srca.

Ono si što gledaš, slušaš i čitaš. Drugim riječima, čime se netko hrani takvo će biti njegovo srce, misli, želje, volja, razum. Ovo nikako ne treba smetnuti s uma. Ili svetopisamskim riječima našeg Učitelja Isusa Krista: „Jer gdje je tvoje blago, ondje je i tvoje srce.“ (Mt, 6,21).

Isto tako i ovdje je riječ o svojevrsnom izlasku k drugima kako često potiče papa Franjo. „U Božjoj se riječi neprestano javlja taj dinamizam „izlaska“ koji Bog želi izazvati u vjernicima.“⁵ Ne treba se bojati izići i upoznavati ono što je nepoznato kako bolje koračati s mladima te ih odgajati u vjeri.

Još jedna riječ za analizu stanja mladih danas jest subjektivizam. Subjektivizam i relativizam su itekako važni pojmovi postmodernog doba. „Prema općem filozofskom rječniku subjektivizam nije ništa drugo doli „sinonim za relativizam, za sva stajališta

³ Ivica Komadina, Predgovor, u: *Digitalno doba i pastoral mladih*, Adolf Polegubić (ur.), Denona, Zagreb, 2020., 5-7, ovdje 5.

⁴ Ivica Komadina, Predgovor, 6.

⁵ Papa Franjo, *Evangelii Gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. studenoga 2013.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., br. 20.

koja negiraju postojanje kriterija istine i vrednota koji bi bili neovisni o subjektu“.⁶ U današnjem modernom vremenu vlastito „ja“ je postalo jedini faktor samoostvarenja te su gotovo sve druge objektivne vrednote stavljene po strani samo kako bi se čovjek mogao samo-ostvariti. I u ovome naravno svoju ulogu imaju brojne serije, filmovi, *reality* emisije i slično.

Važno je naravno raditi na sebi i na svom ostvarenju, no to ne bi trebao biti jedini cilj u životu mladih. Gotovo kao da je nestalo žrtvovanja za drugoga, za muža, ženu, djecu, roditelje ili starije. Staviti sebe ponekad na drugo mjesto a ne na postolje ili bolje reći prijestolje. „Glorificira se sloboda koja ne obvezuje. Biti slobodan u takvoj perspektivi znači biti neograničen, imati najširu lepezu mogućih izbora, pri čemu svaki izbor ima svoje opravdanje. Samozaštita, svijest o sebi i individualna kultura dominiraju u tolikoj mjeri da se ovo naše vrijeme naziva ego-logijom ili ego-latrijom. Vrijede emocije, osjećaji, druženje, zabavljanje, prijateljstvo. Jednom riječju, osobno iskustvo postaje mjerilo stvarnosti, objektivnosti i istine.“⁷

Naglasak je stavljen na još dva pojma a to su konzumizam i hedonizam. „Visokorazvijeni i tehnološki rafinirani reklamni sustav iz dana u dan povećava apetite, potrebe, želje, manipulirajući hedonističkim instinktima suvremene mase, napose mladih.“⁸ Kao i primjerice kod svakog grijeha, problem nije željeti nešto imati, posjedovati, imati kvalitetniji život, već što to postaje kao nekakva vodeća maksima ili životna mantra oko koje se sve okreće.

Iz navedenih situacija postoji izlaz a on se ostvaruje u odnosu s drugim. „U dubini svakog srca ljubav stvara veze i proširuje postojanje kada izazove izlazak osobe iz sebe same prema drugima. Stvoreni smo za ljubav i u svakome od nas postoji „neka vrsta zakona ekstaze: izaći iz sebe samih kako bismo u drugima pronašli potpunije postojanje“. Zato se „čovjek u svakom slučaju također mora odlučiti snažno otrgnuti od samoga sebe“.⁹

⁶ Valentina Mandarić, *Svijest o grešnosti današnjih mladih*. Sociološki i pastoralno-katehetski vid, 423.

⁷ *Isto*, 424.

⁸ *Isto*, 425.

⁹ Papa Franjo, *Fratelli tutti. Enciklika o bratstvu i socijalnom prijateljstvu* (3. listopada 2020.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2020., br. 88.

Mogu se vidjeti neke opasnosti u kojima se nalaze svi a ne samo mladi, ali nekako su oni podložniji takvim napastima jer se može reći kako još nemaju dovoljno izoštren kritički aparat ili životno iskustvo. Digitalno doba, tehnicističko društvo, konzumizam, hedonizam, subjektivizam, relativizam. Osobito se protiv zadnjeg pojma, relativizma, borio pokojni papa Benedikt XVI, koji je svakom prilikom naglašavao opasnost koju donosi relativizam. Jer ako je sve relativno, dopušteno, ako je „ja“ jedini koji odlučuje i ako nema baš nikakvih ograničenja koja dolaze izvana, tada je „ja“ na neki način sam svoj „bog“.

Korisno je istaknuti jednu misao koja pokazuje kako su mladi na rubu, kako ih se često potiskuje a ovo mogu biti samo neki od razloga. „Mladi ljudi su izraz društva koje je veoma različito od starijih. Brze društvene promjene doprinose alijenaciji mladih od starijih. Činjenica je da odrasli i dalje vladaju, dok mladi ljudi ostaju na rubu društva. Njihov ulazak u svijet odraslih se konstantno odgađa. Vremenski period posvećen studiranju, pronalaženju stalnog zaposlenja, rješenje stambenog pitanja, zasnivanje obitelji i preuzimanje roditeljskih obveza ne odgovara prijašnjem ugodnom ritmu, već se konstantno produžuje.“¹⁰

Sve ovo što je navedeno u ovom poglavlju, ili bolje reći u ovom naslovu, je itekako zabrinjavajuće ali se ne treba obeshrabriti. Ranije je bilo spomena čitanja znakova vremena i sveca devetnaestog stoljeća, svetog Ivana Bosca, koji je upravo bio majstor za svoje vrijeme i izazove s kojima su se suočavali mladi tog vremena. Upravo ne samo don Bosco nego i svi sveci mogu biti primjeri kako ljubav i požrtvovnost i naravno vjera u Boga i njegovu providnost uvijek mogu biti vodilja kako pronaći uvijek sve kreativnije načine kako biti uz mlade i voljeti ih. Jer onaj tko voli i ljubi drugoga više nego sebe samoga, taj uvijek pronalazi put do njega.

1.1. Mladi danas i duhovnost

U ovom naslovu će više biti riječi o mladima i njihovoj duhovnosti današnjeg

¹⁰ Valentina Mandarić - Ružica Razum, *Young people, faith, spirituality, ecclesiality*, 1086.

vremena. Mogla bi pomoći sljedeća definicija. „Mladenaštvo, životno razdoblje između kraja puberteta (oko 14. god.) i početka zrelosti (rane 20. god.). Početak i kraj adolescencije varira ovisno o spolu te etičkim i društveno-ekonomskim čimbenicima. Dok u pubertetu dolazi do burnoga fizičkog razvitka, adolescencija se ponajviše odlikuje promjenama na emocionalnom i kognitivnom planu. To je razdoblje psihološkog sazrijevanja tijekom kojeg osoba traži svoj identitet i postupno prihvaća ulogu i odgovornosti odrasle osobe. Naročito je izražena težnja za osamostaljivanjem i neovisnošću, zbog čega adolescent može doći u sukob sa svojom sredinom, osobito s roditeljima.“¹¹

Važno je istaknuti kako duhovnost nije ista kod nekoga od četrnaest godina ili dvadesetak godina. Upravo promatrajući ovu definiciju vidi se kako je već istaknuto govoreći o mladima ranije u tekstu. I tu se zaista uočavaju velike promjene. „Ovaj proces sekularizacije koji je zahvatio sve zapadne civilizacije i kulture izazivajući kraj masovne religioznosti u brojnim Europskim zemljama, uključujući i Republiku Hrvatsku. Religijska pripadnost ne dolazi više automatski prirodnim procesima, nego je stvar osobnog izbora.“¹² Ovdje također možemo vidjeti kako se dogodila promjena te duhovnost, vjera izražena kroz bogoštovlje katoličke Crkve nije više stvar koja dolazi automatski već je stvar osobnog izbora, što smo spominjali i kod subjektivizma.

Govoreći o duhovnosti tada je dobro istaknuti i neke pojedinosti vezane uz sam kršćanski moral, čak i civilni moral. „Zasigurno nije veliko umijeće ustvrditi kako su današnji mladi moralno neosjetljivi i kako općenito poprimaju sve permissivniji i tolerantniji stav naspram moralnih normi, kako religioznih (crkvenih), tako i civilnih. Isto tako nije veliko umijeće zaključiti da najveću odgovornost snosi suvremeno društvo, koje svojim procesima stvara plodno tlo za moralni relativizam.“¹³

Čitajući sljedeću definiciju može se doći do još jednog zaključka. Definicija simbola vjere: „To su oblikovani obrasci vjere koji se još nazivaju „Vjeroispovijesti“ ili „Vjerovanje“, a kojima je Crkva od svojih početaka sažeto izražavala i predavala svoju

¹¹ Hrvatska enciklopedija, „Mladost“, na: <https://enciklopedija.hr/trazi.aspx?t=Mladost> (8. ožujka 2023.).

¹² Valentina Mandarić - Ružica Razum, *Young people, faith, spirituality, ecclesiality*, 1090.

¹³ Valentina Mandarić, *Svijest o grešnosti današnjih mladih*. Sociološki i pastoralno-katehetski vid, 434.

vjeru obrascima koji su bili mjerodavni za sve vjernike.“¹⁴ Naravno ako je danas puno toga relativno ili subjektivno, vrijedi samo za subjekt pojedine osobe, tada je moguće zamisliti kako i ova definicija može doći u krizu, iako je naravno istinita. Često se čuju riječi „to ne vrijedi za mene“ ili „tako je prije bilo“ i slično.

Kao eventualni protuargument ističu se sljedeće misli. „U suvremenom zapadnom gledanju na stvari ljudi se na temelju vlastitih mjerila i zbog vlastitih ciljeva priključuju organizacijama i odlučuju kojih zajednica žele biti dio. Ali to ne može biti istinito za Crkvu jer udovi Kristova tijela pozvani su od nekoga drugog, utjelovljeni su po višoj sili.“¹⁵ Crkva nije neka organizacija kojoj bi se pristupilo zbog nekakve ideologije ili skupa sličnog razmišljanja, izričito po svojoj volji, svi ljudi su pozvani u Crkvu. „Nitko ne može doći k meni ako mu nije dano od Oca.“ (Iv, 6,65.).

Govoreći o „dalekim“ mladima i o duhovnosti tada je dobro naglasiti kako Crkva ima u srcu osobito takve mlade. „Nema sumnje da je danas broj tzv. „dalekih mladih“ velik. To je očito iz rezultata ispitivanja o „prisutnosti“ na nedjeljnoj misi, katehezi pa čak krštenju i prvoj pričesti. Broj mladih zahvaćenih crkvenim inicijativama ima beznačajan postotak s obzirom na cjelinu. Pojava je bila predmetom temeljitih razmišljanja i pažljivih distinkcija. Postoje „daleki“ koji nemaju etičkih briga, koji su izgubili interes za religioznu dimenziju.“¹⁶

Bilo bi korisno koncentrirati se na daleke mlade koji su indiferentni ili koji kažu kako vjeruju u Boga ili su duhovni ali to su sve češće neke istočne duhovnosti, yoga, new age i slično. Danas je tako veliki broj ponuda, gotovo kao na ekonomskom tržištu za razne proizvode, te je važno imati svijest kako ponuda Crkve treba biti svjež, radosna, drukčija, kreativna ali opet utemeljena čvrsto na stijeni koja je Isus Krist.

Kako privući mlade, kako ih evangelizirati, zainteresirati, to je već stvar pastorala mladih. Ovo sve navedeno do sada može biti prilika za obeshrabrenje ili s vjerom i hrabro krenuti dalje u bitku za duše i živote mladih. Mladi ljudi itekako osjete kada su

¹⁴ Hrvatska biskupska konferencija (ur. hrv. izdanje), *Katekizam Katoličke Crkve (Kompendij)*, Crkva u svijetu, Split, 2006., br. 33.

¹⁵ Robert Barron, *Katolicizam. Putovanje u srce vjere*, Verbum, Split, 2015., 162.

¹⁶ Juan Edmundo Vecchi, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1998., 89.

voljeni, kada ih netko sluša, kada računa na njih i kada im jednostavno rečeno želi dobro. Sveti Ivan Bosco je znao reći kako je odgoj „stvar srca“. To bi značilo kako osobu treba s ljubaznošću primiti, htjeti dobro cijeloj njenoj osobi u svim dimenzijama, ali na jedan radostan i jednostavan način.

Zanimljivo je pročitati neke činjenice koje govore o *milenijalcima*. „opisuje njihovu vjeru na slijedeći način: oni vjeruju u Boga, mole na svoj način, ne idu na misu, traže ugodno ozračje u vjerskoj ustanovi, drže kako je dobro vjerovati, miješaju vjeru i etiku, imaju poteškoću razumjeti jezik Crkve, vole Papu Franju, pitaju se koja je uloga Crkve i znaju malo o Isusu Kristu.“¹⁷ Osobito je žalosno ovo zadnje rečeno za milenijalce. Oni se mole, mole na njihov način, smatraju da je važno vjerovati u Boga, ali znaju malo i ništa o Isusu Kristu.

Ovo je isto kao da netko želi igrati nogomet ali ne zna nogometna pravila ili igra na neki sasvim isključivo improvizirajući način. „Jedna od najvažnijih stvari koju treba razumjeti o kršćanstvu jest da ono nije prvenstveno filozofija ili etički sustav ili religijska ideologija. Ono je odnos prema uznemirujućoj osobi Isusa Krista, Bogočovjeka. *Netko* stoji u središtu kršćanskoga zanimanja.“¹⁸ Ili kako je sveti Pavao znao reći: „A ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je naša vjera, jer ste još u svojim grijesima.“ (Kor 15:17.).

Valja istaknuti kako bez Krista i njegove osobe oko koje se zapravo sve vrti, kao i oko njegove muke, smrti i najviše uskrsnuća, bez njega ništa od ovoga nema smisla. Ovo su sveti Pavao ili sveti Ivan Bosco itekako dobro razumjeli. Ovo na neki način treba biti središte pastorala mladih, pa tako i duhovnosti mladih. Naravno, treba uzeti u obzir i sve ove poteškoće i prepreke jer tko ne poznaje teren ili igralište na kojem se igra, taj će još teže doći i do pobjede ili pozitivnog rezultata.

Govoreći o duhovnosti mladih danas itekako može pomoći papa Franjo svojom mudrošću i blizinom. „Papa Franjo govoreći o mladima ističe kako mladi danas nerijetko odrastaju u svijetu u „pepelu“ te zbog toga teško ostvaruju plamen osobnih snova i planova. Druga slika koju papa Franjo upotrebljava govoreći o mladima slika je pustinje. On veli da su mladi u današnjem vremenu u pustinji, pustinji koja je slika njihova života

¹⁷ Valentina Mandarić - Ružica Razum, *Young people, faith, spirituality, ecclesiality*, 1092.

¹⁸ Robert Barron, *Katolicizam. Putovanje u srce vjere*, 16.

bez smisla, posebice života prožetim mnogobrojnim manipulacijama prisutnih u današnjem postmodernom društvu.¹⁹

Ljudima danas općenito i ne samo mladima nedostaje upravo ta borba za nekakav dublji smisao. „Naime, ono što često nedostaje čovjeku postmoderne jest sposobnost promišljanja o životu, hrabrost promatrati stvarnost drugačije od nametnutog javnog mijenja, nadilaziti sveprisutni osjećaj kako se čovjek ne treba truditi oko promjene stila života, budući da nije moguće „plivati protiv struje“.²⁰ Ovo plivanje protiv struje je jedna od najčešćih poruka pape Franje osobito mladima, vidjet ćemo kasnije kako su i papa Benedikt XVI ali i papa Ivan Pavao II znali koristiti vrlo sličnu terminologiju. Struje su danas mnogobrojne te se lako utopiti u konformizmu ili indiferentizmu današnjice.

Veoma je važna ova rasprava o smislu i traženju smisla: „Vjera u Boga, vjera u učenje Kristovo – po shvaćanju Dostojevskog – kao što je već rečeno nije konsekvenc razumskog opravdanja, ona je zahtjev osjećanja potrebe ljubavi, za pravdom, za srećom – koju ovaj svijet nikako ne može dati.“²¹ I danas mladi duboko u sebi, to im je i jedna od označnica, traže i teže za idealima, heroizmom, hrabrošću, a „od ove ljubavi nitko veće nema, da tko svoj život položi za svoje prijatelje.“ (Iv 15,13.).

Mlade je sveti Ivan Bosco, što je vidljivo poslije kada bude riječi o njemu i salezijanskoj karizmi i duhovnosti, nazivao prijateljima, te se tako i odnosio prema njima u svakodnevnom ophođenju ili često u prvom susretu. Sve mlade privlači radost, osmijeh, pristupačnost, spontanost, ljubaznost, te naravno na njima treba raditi kako im prići, uvijek naravno otvoreno i bez osuđivanja.

1.2. Crkva i mladi

U ovom je poglavlju koncentriran govor o mladima i Crkvi. Kako shvaćaju Crkvu,

¹⁹ Stanislav Šota, Pastoralne implikacije u radu s mladima prema pobudnici „Christus vivit“, u: *Digitalno doba i pastoral mladih*, Adolf Polegubić (ur.), 9-34., ovdje 13.

²⁰ *Isto*, 13.

²¹ Ante Kusić, Kršćanski egzistencijalizam, u; *Bogoslovska smotra*, 34 (1964.) 2, 237-262, ovdje 247.

kako je doživljavaju ili što misle o njoj? Zašto je često ne razumiju ili zašto misle da možda i Crkva njih ne razumije ili ih osuđuje. Promatrajući primjerice svjetske susrete mladih s zadnjim papama, tada je lako zaključiti kako je sve divno, prekrasno i kako sve štima. Naravno, takvi susreti i jesu jedan susret univerzalne Crkve i mladih, a mladi su naravno važan dio te univerzalne Crkve. Naravno da Crkva zaista ima mlade u srcu, baš kako je i Učitelj Krist govorio „Pustite djecu neka dođu k meni i ne branite im; jer je takovih kraljevstvo nebesko.“ (Mt 19,14.).

Ovaj govor pape Franje itekako treba promišljati: „Prije je potrebno posvetiti pozornost novim oblicima siromaštva i krhkosti, u kojima smo pozvani prepoznati Krista patnika, premda nam to na prvi pogled ne donosi opipljive i neposredne koristi. Tu mislim na beskućnike, ovisnike, izbjeglice, urođenike, starije koji su sve osamljeniji i napušteniji, i mnoge druge.“²² Ovdje se možda ne govori direktno o mladima, čak se spominje i starije i nemoćne, ali među mnogim drugim nabrojanim ugroženim skupinama sve je više mladih, čak i male djece.

Također je osobito važno kako se barem u Crkvi mlade ne isključuje ili se ne bi trebalo bojati njima prepustiti neke zadatke, pastoralno djelovanje. Jer poziv vjernika laika, među kojima su mnogobrojni mladi u Crkvi jest: „Vlastiti poziv vjernika laika jest da teže za kraljevstvom Božjim, prosvjetljujući i uređujući ovozemaljske stvarnosti po Bogu. Tako ostvaruju poziv na svetost i apostolat, koji je upravljen svim kršćenicima.“²³

Govoreći još jednom o don Boscu kojemu su često upravo mladi bili i prvi suradnici, preko mladih je dolazio do drugih mladih, i među njima je birao buduće suradnike bilo kao svećenike i posvećene osobe, bilo kao salezijanske suradnike laike. Vjera u mlade je veoma važna, dati im povjerenje da oni mogu biti nositelji projekata i apostolata unutar pastora župe, biskupije ili konkretnije u samom pastoralu mladih.

Izazovna je slika Isusove učenice Marije Magdalene te usporedbe u radu s mladima. „Marija Magdalena (usp. Iv 20, 1-18) govori o putu koji Crkva treba slijediti u radu s mladima, a to znači da naviještanjem i ostvarenjem poslanja dovodi mladog čovjeka do iskustva s Uskrsnulim. Izgovarajući njezino ime, uskrsnuli se Krist objavljuje

²² Papa Franjo, *Evangelii Gaudium - Radost evanđelja*, br. 210.

²³ Hrvatska biskupska konferencija, (ur. hrv. izdanje), *Katekizam Katoličke Crkve (Kompendij)*, br. 188.

Mariji Magdaleni te joj govori da ne ostaje uz njegovo uskrslo tijelo, jer ono nije blago koje treba zaključavati, već tajna koju treba podijeliti.²⁴ Ovo je vjerojatno i najveće iskustvo u odnosu s mladima. Kako ih dovesti preko Crkve, kroz iskustvo Crkve do iskustva Boga te Uskrslog Krista koji i danas živi u crkvi.

Sam Uskrsli je obećao „učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio. Evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta.“ (Mt 28,20.). No, dobro se još malo vratiti nekim problematikama u ovom odnosu. Također bi bilo dobro da se mladima ne moralizira u Crkvi. Oni osobito ne vole moraliziranje. „Svođenje kršćanstva na moralizam rezultira gubljenjem biti Isusove poruke: a to je dar novog prijateljstva, dar zajedništva s Isusom, tj. s Bogom.²⁵ Moralizam ili moraliziranje je upravo biti daleko od drugoga ili veoma slično ovome: „Vežu teška i nesnosna bremena i stavljaju ih ljudima na pleća, a sami ih neće ni prstom maknuti.“ (Mt, 23,4.).

Već je rečeno, osjeća se u Crkvi poteškoća u komunikaciji s mladima osobito u pitanjima vjere i morala. „Na još posebniji način, istraživanje je pokazalo nesposobnost Crkve da komunicira s mladima već neko vrijeme, prezentirajući uporište o pitanjima vjere i vrijednosti.“²⁶ Razlog je vjerojatno sve pomalo navedeno kroz cijeli ovaj rad. Razlozi su i u mladima koji upravo imaju neke poteškoće zbog nekih pojava u svijetu, ali naravno da je problem i u ljudima u Crkvi koji jednostavno ne nalaze način kako doći do njihova srca.

Papa Ivan Pavao XXIII je znao reći kako ne treba mijenjati istine vjere ili sadržaj vjere, već način na koji se taj sadržaj ili plog vjere komunicira svijetu a osobito mladima kojima se jako često čini da uopće ne govorimo istim jezikom.

No, mladi su, svaka nova generacija je i početak i ispunjenje Božjega naroda, Crkve. A početak i ispunjenje Crkve je: „Svoj početak i ispunjenje Crkva ima u vječnome Božjem naumu. Stari ju je zavjet pripravio izabranjem Izraela, što je znak budućega zajedništva sviju naroda. Utemeljena riječima i djelima Isusa Krista ostvarena je ponajprije po njegovoj otkupiteljskoj smrti i uskrsnuću. Zatim se očitovala kao otajstvo

²⁴ Stanislav Šota, Pastoralne implikacije u radu s mladima prema pobudnici "Christus vivit", 32-33.

²⁵ Valentina Mandarić, *Svijest o grešnosti današnjih mladih*. Sociološki i pastoralno-katehetski vid, 435.

²⁶ Valentina Mandarić - Ružica Razum, *Young people, faith, spirituality, ecclesiality*, 1097.

spasenja izlivanjem Duga Svetoga na Pedeseticu. Svoje će ispunjenje imati na koncu vremena kao nebeski zbor svih otkupljenih.“²⁷

Važno se uvijek i iznova vraćati i dokumentima Drugoga vatikanskog sabora koji sve vjernike pa tako i mlade poziva na svetost. „Dokumenti Drugoga vatikanskog sabora govore o univerzalnu pozivu na svetost, to jest o pozivu svih krštenika da budu kvasac preobrazbe u širem društvu. Ali život Crkve nije zamišljen da trajno čuči iza ograde broda, zamišljen je da izvrši invaziju na svijet.“²⁸ Promatrajući misao biskupa Barrona, tko je bolji od mladih i novog naraštaja da izvrši „invaziju“ na svijet koji oni vjerojatno i puno bolje razumiju od starijih koji su iz drugih vremena.

Mnogi govore kako Crkva ne radi puno ili ne radi dovoljno kada je riječ o prisutnosti na digitalnim i virtualnim mjestima gdje se osobito nalazi veliki broj mladih. Ali ima i drukčijih primjera. „Biskupi Hrvatske biskupske konferencije u pastoralnim smjernicama za ispravno korištenje medija i novih tehnologija 2005. godine, naglasili su: „da bi mogla što potpunije odgovoriti na izazove i mogućnosti što ih Crkvi pružaju suvremena sredstva društvenih komunikacija, HBK je osnovala, u skladu sa svojim statutom, Odbor HBK za sredstva društvenih komunikacija, te posebna tijela i ustanove kao što su Tiskovni ured HBK, Informativna katolička agencija i Hrvatski katolički radio, a među prvima je pokrenula i svoju internetsku stranicu“.²⁹

Vidi se kako se zaista radi puno kako bi Crkva bila ukorak s vremenom i ubrzanim dinamikama i svakodnevnim tehnološkim i ostalim promjenama. Naravno da se može uvijek više i bolje, ali ovo su zaista vrijedni i hrabri koraci.

Lijepo su riječi pape Franje ne samo mladima nego i svima nama kada je riječ o odnosu prema novcu. Već je poznato kako je ovo svijet hedonizma, hiper konzumeristički, potrošačko društvo gdje je novac često jedan običan idol. Mladima osobito kao onima koji grade ovaj svijet ovo može biti veliko upozorenje ali i još veći poticaj. „Jedan od uzroka toga stanja krije se u našem odnosu prema novcu, jer mirno prihvaćamo da vlada nad nama i nad našim društvima. U financijskoj krizi kroz koju

²⁷ Hrvatska biskupska konferencija, (ur. hrv. izdanje), *Katekizam Katoličke Crkve (Kompendij)*, br. 149.

²⁸ Robert Barron, *Katolicizam. Putovanje u srce vjere*, 164-165.

²⁹ Stanislav Šota, *Mladi u digitalnom svijetu prema pobudnici "Christus vivit"*, 100-101.

prolazimo zaboravljamo da se u njezinoj pozadini krije duboka antropološka kriza: nijekanje prvenstva ljudskog bića! Stvorili smo nove idole. Klanjanje drevnomu zlatnom teletu (usp. Izl 32, 1-35) našlo je novu i bešćutnu inačicu u klanjanju novcu i u diktaturi bezlične ekonomije lišene uistinu humanog cilja.³⁰

Netko može reći kakve veze imaju riječi jednog pape u vezi novca s mladima i Crkvom? Upravo se tu vidi kako poglavar Kristove Crkve upozorava s jakim slikama i brine o dušama i životima onih koji su mu povjereni preko Crkve koja je dio ovoga svijeta, ali bi naravno i trebala isto tako pripremiti sve ljude pa tako i mlade za susret s Ocem te za život vječni. Potrebno je naglasiti i važnost odgoja mladih ne samo u crkvenim prostorima, već i u obitelji te državnim institucijama.

Evo riječi jednog od bivših poglavara salezijanske družbe, Juana Edmunda Vecchia: „Kad govorimo o pastoralu, mislimo na osobitu djelatnost Crkve, tako tipičnu da se ne može dijeliti niti s jednom drugom ljudskom ustanovom, barem ne na isti način. Odgoj je npr. Djelatnost koja pripada kako obitelji, bila ona kršćanska ili ne, tako državi ili slobodnoj inicijativi, i Crkvi. Kad govorimo o pastoralu, mislimo međutim na djelovanje Crkve u povijesti, u skladu s njezinim izvornim poslanjem. Pastoralom se naziva sud koji Crkva treba dati o najrazličitijim pojavama iz svoje specifične perspektive; pastoralom se naziva crkvena organizacija koja je sposobna postići vlastite ciljeve; pastoral su konačno mnogovrsne djelatnosti kojima Crkva izražava svoju narav i nakane.“³¹

2. CRKVENI NAUK I PASTORAL MLADIH

U govoru o crkvenom nauku i pastoralu mladih vrijedi se prisjetiti riječi trojice velikih poglavara Katoličke Crkve, od kojih je jedan uzdignut i na čast oltara, gotovo neposredno poslije smrti; drugi je osobito priznat kao znanstvenik, teolog i filozof, a treći osvaja svijet i mlade svojom poniznošću i jednostavnošću. Od trojice papa svaki je specifičan na svoj jedinstven način. Kaže se: papu Ivana Pavla II. se gleda, Benedikta XVI. se sluša, dok papu Franju se može dotaknuti. Naravno da su sva trojica imali i jake

³⁰ Papa Franjo, *Evangelii Gaudium - Radost evanđelja*, br. 49.

³¹ Juan Edmundo Vecchi, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, 33.

misli i riječi, čuvajući vjerno crkveni nauk, ali kroz jednostavne riječi se otkrivaju njihove specifične posebnosti u odnosu prema ljudima i mladima. Papa Ivan Pavao II. je nebrojeno puta bio na svjetskim susretima s mladima, tokom 26 godina pontifikata. Ovdje naglasak stavljamo na enciklike dokumente i pobudnice *Christfideles laici*, *Familiaris Consortio*), Pismo obiteljima te naravno na njegove misli i poticaje s tri pastoralna pohoda u Hrvatskoj.

Kada je riječ o Benediktu XVI, biti će govora o nekim njegovim mislima i poticajima sa svjetskih susreta mladih, ali isto tako i kroz pobudnice i enciklike *Spe Salvi i Deus Caritas est*. Osobito će biti naglasak na susretu mladih u Madridu 2011 godine i susret s mladima na Trgu bana Jelačića u Zagrebu 2011. godine.

Papa Franjo, Benedikt XVI i Ivan Pavao II su tri specifična poglavara, različitih karakteristika i osobnosti, ali su sva trojica imali poseban odnos prema mladima cijelog svijeta i njihovim težnjama i potrebama. Kada govorimo o sadašnjem papi, Franji, koncentracija će osobito biti na apostolsku pobudnicu Krist Živi (*Christus Vivit*) ali i na druga dva dokumenta: *Evangelii Gaudium i Fratelli Tutti*.

2.1. Papa Ivan Pavao II. i mladi

„Ne bojte se! Štoviše, širom otvorite vrata Kristu!“³² jedna je od najpoznatijih rečenica pape Ivana Pavla II. uopće. Uputio ju je ne samo mladima nego svima prilikom prvog govora i obraćanja cijeloj univerzalnoj Crkvi nakon što je 22. listopada 1978. započeo svoj pontifikat. Pontifikat koji je trajao dvadeset pet godina. „Papa ostvario 102 apostolska putovanja izvan Italije, napisao 14 enciklika, proglasio 1.314 blaženika i 476 svetaca, susreo se s više od 1.475 političkih ličnosti, održao ukupno 1.080 općih audijencija na kojima je sudjelovalo ukupno 16.774.500 vjernika iz svih dijelova svijeta.“³³

Održao je čak ukupno 18 svjetskih dana mladeži. Ovo je veoma važno jer se

³² Ivan Pavao II., *Ne bojte se! Štoviše, širom otvorite vrata Kristu!*, <https://www.bitno.net/vjera/aktualnosti/prva-propovijed-pape-ivana-pavla-ii-ne-bojte-se-stovise-sirom-otvorite-vrata-kristu/> (17. ožujka 2023.).

³³ IKA, *Pontifikat Ivana Pavla II.*, <https://ika.hkm.hr/novosti/pontifikat-ivana-pavla-ii/> (17. ožujka 2023.).

moгу vidjeti koje su njegove tri poruke u međunarodnoj godini mladih. Bilo je to 1985. godine. „Svećenikova pristupačnost u pogledu mladih znači ne samo lakoću dodira s njima, u hramu i van njega, gdje god se mladi osjećaju privučenima u skladu sa zdravim značajkama svoje dobi (tu mislim, primjerice, na turizam, sport, kao i općenito na područje kulturnih interesa). Pristupačnost, koje nam Krist daje primjer, sastoji se u nečemu višem. Svećenik, ne samo po svojoj ministerijalnoj spremi, nego i po spremi stečenoj u znanostima odgoja, mora buditi povjerenje u mladima kao povjerenik njihovih problema temeljnog značaja, pitanja koja se tiču njihova duhovnog života, upita savjesti.“³⁴

Ovo je napisao svećenicima kako po Kristovu primjeru trebaju biti mladima bliski ne samo u Crkvenim prostorima već i izvan njih. U svim aktivnostima koje mladi vrše. Naravno, od ovog govora je prošlo gotovo četrdesetak godina, promjenile su se okolnosti, tehnologija, ali i današnji mladi i kontekst u kojem žive je drukčiji. Ali, naravno, mladi su uvijek mladi i vodeći se papinim riječima po primjeru Kristovom, a opet prilagođeno ovom vremenu i specifičnostima, sigurno da im se može biti blizu te kako odgovoriti svim zahtjevima s kojima se oni nose danas. Što je za papu mladost? Kako se obraća izravno mladima i što je za njega mladost? „To je bogatstvo otkrivanja i ujedno određivanja, odabiranja, predviđanja i donošenja prvih vlastitih odluka, koje će biti važne za budućnost u strogo osobnoj dimenziji ljudskog života. Istodobno, te će odluke imati nemalu društvenu važnost.“³⁵

Ovaj je papa često pozivao na društvenu odgovornost. Odluke koje se donose sada, imat će itekako utjecaja na obitelj, Crkvu, pa i na dio društva, onaj naš dio, ali odgovornost je da svaki kotačić društva ima utjecaj na cjelokupno društvo u cjelini. To osobito vrijedi za mlade, za laike osobito. „A vjernici laici, snagom svoga sudionništva u proročkoj Kristovoj službi, sasvim su uključeni u tu zadaću Crkve. Na njih naročito spada svjedočiti kako kršćanska vjera predstavlja jedini punovrijedan odgovor, što ga više ili manje svjesno svi naslućuju i žude, s obzirom na probleme i nade što ih život donosi svakom čovjeku i svakome društvu. To će biti moguće ako vjernici laici budu znali

³⁴ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, (31. ožujka 1985.), Glas Koncila, Zagreb, 1985., br. 4.

³⁵ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, br. 3.

nadvladati u sebi lom između Evanđelja i života uspostavivši u svome svagdanjem djelovanju u obitelji, na poslu i u društvu jedinstvo života koji u Evanđelju nalazi nadahnuće i snagu za svoje puno ostvarenje.“³⁶

Kada je riječ o pastoralu mladih, tada treba istaknuti i sakramente krštenja, potvrde ali i euharistije, sakramenti kršćanske inicijacije koji su tako tijesno povezani. „Trebalo da i iznova promislite – i to vrlo duboko – o značenju krštenja i potvrde. U tim dvama sakramentima, naime, sadržan je temeljni polog kršćanskoga života i zvanja. Od njih put vodi k Euharistiji, koja sadrži puninu sakramentalnog dara dana kršćaninu: svo blago Crkve usredotočuje se u tome sakramentu ljubavi.“³⁷ Ove su papine riječi itekako na istoj valnoj duljini što piše i u kompendiju Katekizma Katoličke Crkve o sakramentima inicijacije:

„Kako se ostvaruje kršćanska inicijacija? Ostvaruje se sakramentima koji postavljaju temelje kršćanskoga života: preporođeni u krštenju, vjernici su osnaženi potvrdom i hrane se euharistijom.“³⁸

Još jedan navod o sakramentima koji su svojstveni za župe i župni pastoral, tiče se naravno mladih i pastora mladih. „Kako bi se dobro shvatio smisao puta koji je svojstven župama, napominjemo da je on trostruk: postoje putevi koje nadahnjuje život, putevi koje predlaže sama Crkva, te napokon posebni putevi inicijacije mladih po sakramentima.“³⁹ Ovaj navod je zanimljiv jer su biskupi Quebeca ovo pisali mladima u vremenu Ivana Pavla II., dok je on još bio živ. Zanimljivo je i usko vezan za mlade i razvoj mladih, priča o talentima i njihovim sposobnostima. Naravno da uz talent ide i rad.

Ovdje papa također ima što za reći mladima: „Pozivajući se na Evanđelje, može se reći da je mladost doba razlikovanja talenata; ona je ujedno i doba kad se stupa na razne putove, duž kojih su se razvili i dalje se razvijaju sva ljudska djelatnost, rad i stvaralaštvo. Želim svakomu i svakoj da otkrije sebe na tim putovima. Želim da na njih stupi pozorno, marljivo, revno. Rad – svaki rad – spojen je s trudom: »U znoju lica svoga

³⁶ Ivan Pavao II., *Christifideles laici – Vjernici laici. Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu* (30. prosinca 1988.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997., br. 34 (dalje: CL).

³⁷ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, br. 9.

³⁸ Hrvatska biskupska konferencija, (ur. hrv. izdanje), *Katekizam Katoličke Crkve (Kompendij)*, br. 251.

³⁹ Biskupi Quebeca, *Ponuda vjere mladima danas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003., 40.

jest ćeš kruh«, i u tom iskustvu truda svaki i svaka od vas ima udjela već od najranijeg djetinjstva. Ali ipak rad ujedno na specifičan način izgrađuje čovjeka, i, u nekom smislu, stvara ga. Dakle, riječ je uvijek o stvaralačkom trudu.“⁴⁰

Ne treba zaboraviti ni važnost poruka II. vatikanskog koncila o laicima među kojima su brojni mladi u službi u Crkvi i društvu. „Dajući odgovor na pitanje »tko su vjernici laici«, Koncil se, prevladavši sva ranija pretežno negativna tumačenja, otvorio skroz na skroz pozitivnom shvaćanju i očitovao je svoju temeljnu namjeru tvrdnjom da vjernici laici u potpunosti pripadaju Crkvi i njezinu Otajstvu i da je njihov poziv naročita značaja jer na nj na poseban način spada »da traže kraljevstvo Božje baveći se vremenitim stvarima i uređujući ih po Bogu«.“⁴¹

Bilo je već govora i pitanja o vrijednostima i pogotovo o smislu života. To su temeljna pitanja svakog čovjeka, tako i mladih u čijem srcu sigurno ovo pitanje ima veoma važno mjesto. „Upit o vrijednosti, upit o smislu života – rekli smo sastavni je dio osobitog blaga mladosti. On izvire iz samoga srca bogatstava i nemira, svezanih s onim životnim naumom što ga valja preuzeti i ostvariti. To više kad je mladost iskušana osobnom patnjom ili duboko svjesna patnje drugih; kad doživljuje iskustvo jaka potresa pred mnogolikim zlom u svijetu; napokon, kad se postavlja licem u lice spram otajstva zla, ljudske zloće (*mysterium iniquitatis*).“⁴²

Zanimljiva misao o pitanju zla i otajstva zla u svijetu. Ali, važnost pitanja obitelji i odgoja unutar obitelji, bez obzira na sve poteškoće koje neka obitelj može imati je ključno i za pitanje odgoja u vjeri. „Odmah na početku podsjećamo: i ako je obitelj krhka rastavljena ili obnovljena, ona za djecu i adolescente ostaje prvo mjesto u kojem oni uče sučeljavanje sa životom i nužna odskočnica za pronalaženje njihove slobode. I kad vjera roditelja izgleda slaba ili kolebljiva, kod kuće i po primjerima i tradiciji u obitelji mladi nalaze prve elemente moralne prosudbe i duhovnih uvjerenja.“⁴³

Važan je naravno odgoj u obitelji, odgoj u školi, Crkvi, kroz razne društvene institucije, ali postoji i pitanje vrijednosti samoodgoja. Mnogi se lako opravdavaju

⁴⁰ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, br. 12.

⁴¹ Ivan Pavao II., CL, br. 20.

⁴² Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, br. 4.

⁴³ Biskupi Quebeca, *Ponuda vjere mladima danas*, 32.

nekim lošim životnim okolnostima, utjecajima, bilo u obitelji, školi ili Crkvi. No, uvijek postoji savjest koju bi trebalo pravilno formirati te tako i samoodgoj. „U svemu tome sadržan je nov nazor na mladost. Tu se više ne radi samo o životnom naumu što ga valja ostvariti u budućnosti. Jer on se ostvaruje već u mladosti, ako radom, naobrazbom, a navlastito samoodgojem stvaramo sam život, gradeći temelj daljeg razvitka svoje osobnosti. U tom smislu može se reći da je mladost »kiparica koja oblikuje sav život«; i oblik, što ga ona daje konkretnom čovječstvu svakoga i svake od vas, učvršćuje se u cijelom životu.“⁴⁴ Možemo zaista reći kako je papa Ivan Pavao II. imao zaista veliki utjecaj na mlade.

2.2. Papa Benedikt XVI. i mladi

Odnos pape Benedikta XVI. prema mladima promatramo kroz njegove susrete s mladima i na temelju nekih njegovih knjiga, dokumenata, enciklika, misli i drugo. Dobro je započeti s najavom papinog susreta sa svjetskog dana mladih koji se održao u Madridu, 2011 godine. Neke zanimljivosti koje sigurno dobro opisuju papu Benedikta XVI, ali isto tako i kako se odnosio prema mladima. „Razgovarajući s novinarima u zrakoplovu na putu za Sidney, Benedikt XVI je rekao kako moralni nauk mora biti jasan. Moglo bi se reći da se toga držao i u svojim obraćanjima mladima. Njegov je teološki govor uvijek jasan i zahtjevan. Ne niječe poteškoće, ne zaobilazi nejasnoće, ne zadovoljava se minimumom. Štoviše, neprestano podsjeća mlade na njihove darove i mogućnosti.“⁴⁵

Dakle, vidi se nešto drugačiji stil ima papa Benedikt XVI nego primjerice papa Franjo. Površno govoreći, gotovo „tvrđi“, ali ovaj papa je itekako oduševljavao mlade na raznim mjestima u svijetu, pa i u Hrvatskoj. Uvijek im je govorio o Kristu i istini, opasnosti relativizma i važnosti postojanja jedne istine. Primjerice, kada im govori o ljubavi govori im da to nije samo osjećaj. „Kako taj susret raste, jasno se otkriva da

⁴⁴ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II. u međunarodnoj godini mladih*, br. 13.

⁴⁵ Rudi Paloš, *Benedikt XVI. i mladi. Ususret svjetskom danu mladih u Madridu 2011.*, u: *Kateheza*, 33 (2011.) 2, 166-177, ovdje 176.

ljubav nije samo neki osjećaj. Osjećaji dođu i prođu. Osjećaj može biti divna početna pobuda, ali nije punina ljubavi. Ranije smo govorili o procesu čišćenja i sazrijevanja, po kojem *eros* postaje u punini to što jest, postaje ljubav u punom smislu te riječi.“⁴⁶

Lijepo se naravno prisjetiti papinog posjeta Hrvatskoj. „Benedikt XVI. posebno se prisjetio svog pastirskog pohoda Hrvatskoj 4. i 5. lipnja 2011. istaknuvši da još i danas nosi žarku uspomenu na susret s mladima Trgu bana Josipa Jelačića 4. lipnja 2011. gdje ga se posebno dojmila tišina za vrijeme molitve klanjanja pred Isusom u Presvetom oltarskom sakramentu.“⁴⁷ Primjećuje se što papa Benedikt XVI. ističe kod važnosti kršćanskog odgoja kod mladih ljudi.

Ovdje je prilika vidjeti i kako je kršćanski odgoj izgledao kroz povijest, primjerice u obliku katekumenata prvih stoljeća, pa i kasnije prilikom Tridentskog koncila. „Prisjetimo se katekumenata iz prvih stoljeća, gdje su prvi navještaj ili kerigma uvijek popraćeni raznim obredima i obaveznim izborom, težeći prema potvrđivanju zrelosti za pristup krštenju. Prisjetimo se sjajnog ustroja katehetske djelatnosti od Tridentskog koncila do naših dana (kateheza kao uvođenje) gdje se odgojni čimbenik očituje po osobama koje su posvećene toj zadaći, zajedno s pomagalima i katehetskim putevima... U Crkvenom odgoju uvijek se težilo susretu s Gospodinom.“⁴⁸

A papa Benedikt XVI. odgoj često vidi kao *caritas*, kao odgovornost i put kršćanske zrelosti. Primjerice, karitativna djelatnost unutar Crkve, najpotrebitijima, itekako može biti odgojna za mlade. „Ljubav prema bližnjemu, ukorijenjena u ljubavi prema Bogu, na prvome je mjestu i danasve zadaća svakoga pojedinog vjernika, ali je također zadaća cijele crkvene zajednice, i to na svim njezinim razinama: od mjesnih zajednica do partikularne Crkve i sve do opće Crkve u cjelini. Crkva i kao zajednica mora činiti ljubav.“⁴⁹

Jedna od odlika pape Benedikta XVI. jest i što uvijek potiče osobito mlade ljude

⁴⁶ Benedikt XVI., *Deus caritas est – Bog je ljubav. Enciklika biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o kršćanskoj ljubavi* (25. prosinca 2005.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006, br. 17 (dalje: DCE).

⁴⁷ Bitno.net, „Susret s mladima“, u: Benedikt XVI.: *Još i danas nosim žarku uspomenu na susret s mladima na Trgu bana Jelačića*, <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/susret-kardinala-bozаница-s-benedikt-xvi-u-hrvatskoj/> (15. ožujka 2023.).

⁴⁸ Cesare Bissoli, *Odgojna misao Benedikta XVI.*, u: *Kateheza*, 32 (2010.) 4, 319-333., ovdje 320.

⁴⁹ Benedikt XVI., DCE, br. 34.

na jedan trezven ali nadasve i realan pogled na život. „Suočeni sa životnim poteškoćama i s prisutnošću zla i trpljenjem, mnogi mladi danas smatraju kako je sretan život ovdje na zemlji neostvariv san. Benedikt XVI. im poručuje, zajedno s Pavlom apostolom: Budimo ujedinjeni s Kristom i tako ćemo se uvjeriti da nas »nitko i ništa ne može odvojiti od ljubavi Božje u Isusu Kristu, Gospodinu našem«. Doista, onaj tko je zajedno s Kristom, može i danas činiti velike stvari.“⁵⁰ U nastavku govorimo o viziji kršćanskog odgoja pape Benedikta XVI.

Kako je rad prvenstveno koncentriran na mlade i na pastoral mladih, tako je i kod ovog pape najveći naglasak na pitanju odgoja, koje je jedna vrlo važna odrednica u životu svakog mladog čovjeka. „Stoga papa vrlo realistično zaključuje: 'Odgajati nikada nije bilo lako, a čini se da danas postaje sve teže (...) Teško je mladim naraštajima predložiti nešto valjano i sigurno, pravila ponašanja i ciljeve za koje se isplati utrošiti svoj život. 'Upravo stoga papa smatra da se ne valja predati, posve siguran da postoji, štoviše, da se danas povećava traženje istinskog odgoja.“⁵¹ Dakle, papa smatra kako treba tražiti i danas ono za što se istinski vrijedi boriti i utrošiti svoj cijeli život.

Usprkos svim zamkama današnjeg svijeta a koje je često isticao (individualizam, sekularizam, relativizam, konzumizam i hedonizam) treba biti pun nade i ljubavi da se mlade može odgajati da upoznaju Krista kroz Crkvu te da ljube svoj život i troše ga za druge. Veoma je važno to nadilaženje individualizma te kroz ljubav i žrtvu utrošiti svoj život za Boga i bližnjega. „Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu sada su doista sjedinjene: utjelovljeni nas Bog sve privlači k sebi.“⁵² Često je govorio o ljubavi i nadi, zato mu se i dvije enciklike zovu *Deus caritas est* i *Spe Salvi*.

Ovdje se mogu pronaći i vrlo važne riječi za odgajanje ali prvenstveno i za same odgajatelje: „Prije svega, tko je odgovoran odgajatelj? To je onaj 'tko zna odgovarati samom sebi i drugima' s obzirom na brojne probleme koji se pojavljuju u procesu rasta. Vjernik se u svojoj odgovornosti osjeća obaveznim pred Bogom. Prema tome, on kao osoba postaje svjestan, posreduje i odgovara na iščekivanja. Stoga nije dovoljna bilo kakva informacija ili bilo kakvo sudjelovanje. Potrebno je, kao što bi to rekao don Milani,

⁵⁰ Rudi Paloš, Benedikt XVI. i mladi. Ususret svjetskom danu mladih u Madridu 2011., 169.

⁵¹ Cesare Bissoli, Odgojna misao Benedikta XVI., 322.

⁵² Benedikt XVI., DCE, br. 25.

reći / *care*. Odgajatelj treba osobno, pomoću svog osobnog uvjerenja, pokazati da mu je stalo do odgajanika.“⁵³

Ove papine riječi kada spominje još jednog velikog odgajatelja don Milanija, nevjerovatno posjećaju i na samog don Bosca o kojem će biti više govora u cijelom trećem poglavlju. Papa Benedikt XVI. imao je velik utjecaj na mlade i njihove živote.

2.3. Papa Franjo u dokumentu *Christus vivit* o mladima

Usprkos gore navedenom naslovu, nećemo se u govoru o papi Franji i mladima oslanjati samo na apostolsku pobudnicu *Christus vivit* već i na neke druge knjige, dokumente i enciklike. „Krist živi! On je naša nada i najljepša mladost ovoga svijeta. Sve što On dotakne postaje mlado, novo, puno života. Zato prve riječi koje želim uputiti svakomu mladom kršćaninu jesu: On živi i želi da budeš živ!“⁵⁴ Nisu slučajno navedene ove prve riječi apostolske pobudnice kako bi naglasak bio na riječima „On živi i želi da budeš živ!“ To je kao svojevrsna sinteza ili sažetak cijele pobudnice.

Ovo su tako važne riječi, kao i riječi sv. Pavla „ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša“ (1 Kor, 15:17). Najvažnije je i da danas Krist živi kroz svoju Crkvu te da se tako može živjeti punim životom. Upravo je to prva i glavna poruka mladima. „Isusovo je Uskrsnuće najviša istina naše vjere u Krista i zajedno s Križem bitan je dio vazmenoga otajstva.“⁵⁵ Osobito je zanimljivo sedmo poglavlje pobudnice naziva Pastoral mladih, te naslovi: sinodalni pastoral, glavne linije djelovanja, prikladna okruženja, pastoral u obrazovnim ustanovama, različita područja razvoja pastoralna, pučki pastoral mladih, uvijek misionari te uz pratnju odraslih.⁵⁶

Papa Franjo kada pomisli o mladima kaže: „Vidim mladića ili djevojku koji/a traži svoj put, koji/a gotovo lebdi nad zemljom, koji/a promatra svijet i gleda u horizont očima

⁵³ Cesare Bissoli, *Odgajna misao Benedikta XVI.*, 323.

⁵⁴ Papa Franjo, *Christus vivit – Krist živi. Posinodska apostolska pobudnica svetoga oca Franje mladima i cijelome Božjem narodu (25. ožujka 2019.)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019., br. 1.

⁵⁵ Hrvatska biskupska konferencija, (ur. hrv. izdanje), *Katekizam Katoličke Crkve (Kompendij)*, br. 126.

⁵⁶ Papa Franjo, *Christus vivit*, br. 163.

punim budućnosti, punim nade pa i iluzija. Mladi čovjek hoda na dvije noge poput odraslih, ali za razliku od odraslih, kod kojih su one poravnane, uvijek ima jednu nogu ispruženu naprijed, spremnu za pokret, spremnu poletjeti naprijed.“⁵⁷ Ovo je zaista specifičnost mladih ljudi, najgore je možda vidjeti mladića ili djevojku kada su bezvoljni ili kada ne vide ni u čemu smisla. „Ne dajte da vam ukradu nadu“, baš kao naslov knjige pape Franje iz 2013 godine⁵⁸.

Ovdje također papa Franjo naglašava nešto o čemu je već i bilo govora. „Želim naglasiti da su mladi sami kreatori pastorala mladih, u čemu im se pomaže i vodi ih se, ali im se istodobno ostavlja sloboda da razvijaju nove pristupe s kreativnošću i odvažnošću.“⁵⁹

Pastoral mladih je na udaru kulturnih i društvenih promjena te uvijek dobro tražiti nove pristupe te biti kreativniji, inovativniji. Ovo je nešto kao *aggiornamento*, kao kada se učitava novi program na npr. *windowsu*. „Potrebno je sada podsjetiti na to da liturgijsko naviještanje Božje Riječi, osobito u kontekstu euharistijskog slavlja, nije toliko vrijeme razmišljanja ili kateheze, već je dijalog Boga sa svojim narodom, dijalog u kojemu se naviještaju čudesna djela spasenja i trajno ponovno iznose zahtjevi Saveza.“⁶⁰ Potrebno je uvijek po papinim riječima mlade dovesti do šutnje i molitve osobito kroz svetu liturgiju.

Primjećuje se ponavljanje riječ sinodalan, sinodalno. „Pastoral mladih jednostavno mora biti sinodalan, to jest sposoban oblikovati jedan „zajednički hod“ koji podrazumijeva „vrednovanje darova koje Duh daje u skladu s pozivom i ulogom svakoga pojedinog člana (Crkve), kroz dinamizam suodgovornosti.“⁶¹ Ključne riječi su ovdje sinodalan, zajednički hod, darovi Duha, te suodgovornost.

Papa Franjo govori iznimno snažno te odvažno kada koristeći vrlo jasne slike koje se zaista od razuma lako spuštaju i dolaze do srca. „Pred nama su mladi sa zaslonom pametnog telefona spremni za snimanje, možda čak i neke drame, ali koji

⁵⁷ *Isto*, 139.

⁵⁸ Bitno.net, „Ne dajte da vam ukradu nadu“, na: <https://www.bitno.net/vijesti/hrvatska/objavljena-knjiga-pape-franje-ne-dajte-da-vam-ukradu-nadu/> (06. travnja 2023.).

⁵⁹ Papa Franjo, *Christus vivit – Krist živi*, br. 203.

⁶⁰ Papa Franjo, *Evangelii Gaudium, - Radost evanđelja*, br. 137.

⁶¹ Papa Franjo, *Christus vivit – Krist živi*, br. 206.

ostaju na svojoj strani, ne miješajući se, kao da im je neka zavjesa pala na srce.“⁶² Bilo je već govora o indiferentnosti koja inače i nije jedno obilježje mladih, više starijih koji se ponekad zbog životnih poteškoća, neuspjeha, razočaranja zatvore ili postanu cinični i u krajnjem slučaju indiferentni prema bližnjemu.

Nikada se ne treba umoriti u naglašavanju važnosti mladih kao protagonista u pastoralu mladih i aktivnostima. „Što se tiče ovoga prvog, *traženja*, vjerujem u sposobnost samih mladih da pronađu najbolje načine da privuku druge. Znaju organizirati festivale, sportska natjecanja i evangelizirati na društvenim mrežama uz pomoć poruka, pjesama, video uradaka i na druge načine. Moramo samo potaknuti mlade i dati im slobodu djelovanja da se oduševе za vršenje poslanja tamo gdje se mladi nalaze.“⁶³ Bilo bi dobro istaknuti iznimnu važnost kerigme ili prvog navještaja u susretu s mladima. Ne treba se obeshrabriti i znati se povratiti na njihov prvi susret s Kristom.

Kerigma je često ključan dio nečijeg života. „S jedne strane, bila bi velika pogreška misliti da u pastoralu mladih „kerigmu može zamijeniti izgradnja za koju bi se moglo pretpostaviti da je 'čvršća'. Ništa nije postojanije, dublje, sigurnije, čvršće i mudrije od toga prvog navještaja, *kerigme*. Cijela kršćanska izgradnja prije svega je sve dublje poniranje u tu *kerigmu* koja poprima sve konkretniji i jasniji obris.“⁶⁴ Postoji opasnost pasivne prisutnosti na liturgijskim bogoštvijima, npr. na vrhuncu kao što je sveta misa, ali postoji opasnost da se po završetku kada slijedi poslanje, misija, ostane isti.

Ovo je vrlo važno. „jer nitko ne dođe Isusu i ne vrati se natrag isti kakav je došao. Liturgija je povlaštena komunikacija s Gospodinom, ona je izvor i vrhunac kršćanskoga života.“⁶⁵

Kada je riječ o važnosti škola, bilo državnih ili katoličkih škola, papa Franjo ističe: „Katolička škola i dalje je bitan prostor za evangelizaciju mladih. Važno je uzeti u obzir

⁶²Vatican.News, *Papa Franjo mladima: Nemojte se odvajati, blizina znači sreću*, <https://www.vaticannews.va/hr/papa/news/2020-03/papa-franjo-mladima-nemojte-se-odvajati-blizina-znaci-srecu.html> (15. ožujka 2023.)

⁶³ Papa Franjo, *Christus vivit – Krist živi*, br. 210.

⁶⁴ *Isto*, br. 214.

⁶⁵ Robert Barron, *Katolicizam. Putovanje u srce vjere*, 210.

neke od temeljnih kriterija naznačenih u apostolskoj konstituciji *Veritatis gaudium* za obnovu i novi zamah škola i sveučilišta u misijskom »izlasku« kao što su: iskustvo *kerigme*, dijalog na cijelom području, interdisciplinarnost i transdisciplinarnost, promicanje kulture susreta, hitna potreba »umreživanja« i opcija za najsiromašnije, one koje društvo odbacuje i tjera od sebe. Kao i sposobnost integriranja vještina glave, srca i ruku.“⁶⁶

Važno bi bilo istaknuti ne samo pastoral mladih u župama ili školama, već reći nešto i o pučkom pastoralu. „Na Sinodi se pozvalo na izgrađivanje pastora mladih koji može stvarati prostore uključivanja, gdje bi bilo mjesta za sve mlade i gdje bi se zbiljski pokazalo da smo Crkva s otvorenim vratima. Nije ni potrebno da netko u potpunosti prihvati sva učenja Crkve pa da može sudjelovati u nekoj od naših aktivnosti posvećenih mladim ljudima. Dovoljno je imati otvoreno srce za sve one koji imaju želju i spremnost susresti istinu koju je Bog objavio. Neke od naših pastoralnih aktivnosti mogu zahtijevati da osoba već ima iza sebe određeno iskustvo vjere i da je prešla određeni put vjere, ali nam je potreban pučki pastoral mladih koji će otvoriti vrata i dati prostora svima i svakome s njihovim sumnjama, traumama, problemima i njihovim nastojanjima da pronađu vlastiti identitet, s njihovim pogreškama, poviješću, iskustvima grijeha i svim njihovim teškoćama.“⁶⁷

Dakle, da pastoralu mladih u župi, školi, ali isto tako da i pučkom pastoralu u susjedstvima, kvartovima, gdje ponekad teže dolazi Božja riječ ili neko iskustvo vjere. Najčešće su upravo jednostavne stvari i one najučinkovitije. Dobro organizirane u tolikoj mjeri da izgledaju improvizirane i spontane. Biti dobro pripremljen i organiziran ali ne pretjerano fokusiran ili fiksiran na samu organizaciju, kako se ne bi izgubila jednostavnost. „Mladi su privlačni zbog njihove živahnosti, kreativnih sposobnosti, želje da žive i dijele zajednički život. No kad iščezne spontanost, odluka da „se bude s mladima“ postaje nešto zahtjevno i traži askezu.“⁶⁸ Ako se pogleda sve što je napisano, tada vrijedi istaknuti kako je i papa Franjo veoma važan za mlade u današnjem vremenu.

⁶⁶ Papa Franjo, *Christus vivit*, br. 222.

⁶⁷ *Isto*, br. 234.

⁶⁸ Juan Edmundo Vecchi, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, 83.

3. SALEZIJANSKA KARIZMA I RAD S MLADIMA

Veoma je teško pisati o salezijanskoj karizmi i radu s mladima bez kratkog osvrt na don Boscov život. Don Bosco se rodio 16. kolovoza 1815 godine u malom mjestu Becchi pokraj Torina. Umro je u Torinu 31. siječnja 1888 godine. Rano je ostao bez oca, pa je vjerojatno zato imao posebnu ljubav i razumijevanje prema mladima bez oca i majke. Cijeli svoj život posvetio je odgoju i evangelizaciji mladih. Mlade je posjećivao u zatvorima, radnim mjestima te u školi. Zbog posljedica industrijske revolucije, mnogi su se mladići selili iz sela u grad u potrazi za poslom ili boljim životom. Često su bili materijalno ali i duhovno zapušteni te izrabljivani od strane poslodavaca. Don Bosco je prvi koji je sastavio ugovor o pravima dječaka na radnom mjestu. Dakle, bio je borac za ljudska prava u vrijeme kada to i nije bilo toliko „popularno“.

Ustanovio je mjesto za zabavu, igru, rad i molitvu – **oratorij**. Tamo je pozivao mlade te ih je na taj način okupljao i odgajao u poticajnom i zdravom okruženju. Oratorij je bio iznimno radosno mjesto, puno pjesme, radosti, igre ali i molitve. Usprkos početnim protivljenjima, don Bosco je čak dobio dozvolu od mjesnog biskupa kako bi mogao ispovjediti svoje mladiće i slaviti svetu euharistiju svakodnevno u oratoriju. Oratorij je zamišljao kao mjesto cjelovitog odgoja i razvoja mladih. Dakle, u svim dimenzijama. Znao je reći mladima: „Trčite, skačite, vičite, samo nemojte griješiti!“

Može se vidjeti što je toliko motiviralo don Bosca, ali što ga je i izgradilo kao mladu osobu, potom i svećenika koji je imao toliko snage od Boga kako bi se uhvatio u koštac s tako velikim problemom koji su imali mladi Torina u devetnaestom stoljeću.

Sam je rano ostao bez svog oca, no majka ga je učila da nikada nije sam i da ima nebeskog Oca koji ga štiti i čuva. To je sigurno utjecalo na njega te je to htio svojim dječacima prenijeti. Duboku vjeru i sigurnost kako nikada nisu zaista sami, iako su siročad. Netko može reći kakve veze ima devetnaesto stoljeće i kontekst tog vremena s ovim danas. Zajednička poveznica može biti odgoj. „Devetnaesto stoljeće u kojem je živio veliki odgajatelj Ivan Bosco i vrijeme u kojem mi živimo razdoblja su krize. Ta kriza posebno djeluje na mlade, pri čemu je osobito problematično prenošenje uporišnih točaka. Don Bosco je uočio kako je nasilje koje su iskazivali mladi njegovoga vremena na periferiji Torina znak pomanjkanja odgoja.“⁶⁹ Dakle, može se reći kako je tada i danas veliki problem odgoj. Tada je bio zbog siromaštva, nemogućnosti školovanja, dok je danas zbog krize autoriteta, relativizma i drugih pojava ovog vremena.

Kada bi netko htio naglasiti ključne riječi don Bosca i salezijanaca, tada bi one sigurno bile: oratorij, odgoj, ali zasigurno i preventivni sustav. „Evangelizacija i odgoj djeluju, u sklopu preventivnog sustava, u intimnoj i skladnoj obostranosti. Don Boscova je praksa pedagoško-pastoralno umijeće, jer je on goruću ljubav pretvorio u svoje svećeničko služenje u konkretnom projektu odgoja mladih u vjeri. Pedagogija je umijeće koje zahtijeva talent, kao što je to govorio »genij srca« kakav je bio don Bosco. Nije riječ o statičnim ili magičnim formulama, nego o skupu uvjeta koji nekoga čine sposobnim za odgojno očinstvo i majčinstvo.“⁷⁰

Dakle, don Boscov preventivni sustav koji je ostavio svojim duhovnim sinovima salezijancima, nije ništa drugo nego način na koji je on živio, radio i molio s mladima. Njegov pristup, radost, ljubaznost i briga za duše mladih. Nije se zaustavljala ta briga samo na crkveni prostor, kojeg često nije ni imao, već je posjećivao mlade na poslu ili u školi. Preventivni sustav se sastoji od tzv. tri stupa:

„Don Boscova **»posebna odgojna metoda«** uvijek se predstavlja s tri stožerne vrednote, a to su razum, vjera i ljubaznost. Riječ je o tri stožera koji su u »zajedničkoj« napetosti, a ne svaki za sebe. Nisu to jednostavne ljudske (horizontalizam), pa ni

⁶⁹ Jean Marie Petitclerc, Najznačajnije vrednote preventivnog sustava, u: *Kateheza*, 31 (2009.) 1, 36-42, ovdje 36.

⁷⁰ Pascual Chavez Villanueva, Odgajajmo s don Boscovim srcem, u: *Kateheza*, 30 (2008.), 1, 19-31, ovdje 23.

religiozne (spiritualizam) vrednote; nisu to ni samo vrednote ljubaznosti (sentimentalizam), nego sva tri stožera zajedno, u ozračju dobrote, rada, veselja i iskrenosti, što osigurava funkcioniranje milosti jedinstva u odgojnom djelovanju.⁷¹

Preventivni sustav se upravo može usporediti s aktualiziranim evanđeljem don Bosca za svoje vrijeme, svoje poslanike i svoju specifičnu situaciju. Evanđelje je ništa drugo doli zapis o životu, propovijedanju, djelima, mucima, smrti i uskrsnuću Isusa Krista.

2.4. Tako je radio don Bosco

Dakle, bilo je govora o preventivnom sustavu i specifičnostima tog sustava, kojeg je don Bosco u početku odbijao teoretski definirati. No, prolaskom vremena, kada je uvidio potrebu da svojim sinovima salezijancima ostavi u nasljeđe neki oblik biografije i modela života, tada je ipak pristao zapisati svoja iskustva, čak i duhovna iskustva, što mu je osobito teško bilo. „Don Boscova metoda, njegov način prisutnosti kao odgajatelja u biti je služenje djeci i mladima. Treba biti blizak mladima tako da se u njihovim srcima potakne volja za rastom (razum), odvažnost da gledaju prema gore (vjera), kako bi potom došli do želje da sve žive i doživljavaju kao dar (ljubaznost).“⁷²

Bilo bi zanimljivo vidjeti samu dinamiku odnosa između don Bosca i mladih. „Po njegovim djelima i stavovima dječak osjeća da je snažno i jedinstveno ljubljen te je potaknut na promjenu, otvaranje i odgovarajući odgovor. Zatim, nakon što je osvojio srce i pun poštovanja pozvao se na razum, don Bosco nastoji produbiti dublje čežnje kako bi otvorio obzorje smisla, uvjeren da u duši svakog mladića postoji velika potreba za beskrajnim, na što ga potiče djelovanje Duha Božjega.“⁷³

Prvo bi dakle don Bosco stupio u kontakt s mladićem, ljubaznošću, otvorenošću, čak i kada su ti mladi bili zatvorenici ili nimalo odgojeni, ili čak grubi prema njemu.

⁷¹ Pascual Chavez Villanueva, *Odgajajmo s don Boscovim srcem*, 24.

⁷² Fabio Attard, *Biti pastir mladih danas, u: Kateheza*, 31 (2009.) 3, 257-263, ovdje 257-258.

⁷³ Aldo Giraud, *Odgojno očinstvo. Don Boscova pouka, u: Kateheza*, 29 (2007.) 3, 205-209, ovdje 207.

Strpljivošću, vjerom i dobrotom bi ih malo pomalo osvajao te bi dolazilo do povjerenja koje se moglo dalje razvijati evangelizacijom, učenjem u školi, molitvom, pohađanjem svete mise i ispovjedi. Don Boscu je uvijek bilo na srcu osobito da njegovi mladići žive u milosnom stanju, bez teških grijeha u srcu, u miru s Bogom, bližnjima i Crkvom. Potrebno je vidjeti što u salezijanskim konstitucijama piše o odgoju i evangelizaciji i samom poslanju: „Salezijanske Konstitucije traže da odgoj i evangelizacija budu služenje mladima »prema projektu cjelovitog promaknuća čovjeka, usmjerenog na Krista, savršenog čovjeka«, pri čemu odgojno i evangelizacijsko djelovanje nisu dva susljedna puta, nego se pastoralna skrb uvijek smješta unutar procesa humanizacije, a ovaj je otvoren i usmjeren prema horizontu evanđelja (...) Salezijanac se stavlja na raspolaganje kako bi postao *suputnik mladima na putu i* »stekao izravno 'iskustvo njihova svijeta'«.“⁷⁴ Riječi koje su napisane u konstitucijama su za salezijanca aktualizirano evanđelje, volja Božja za njegov život, projekt života kojeg se trudi živjeti cijeloga života. Naravno, sve po stilu i karizmi svetog Ivana Bosca. Naravno da je don Bosco kao svetac Crkve živio po uzoru Isusa Krista i njegov život. Itekako bi bilo dobro spomenuti don Boscov poznati izraz „pošteni građani i dobri kršćani“ kao svojevrsnu sintezu: „Očito je da je za don Bosca vjerska pouka bila temelj svakog odgoja.

Iako je sam po sebi ograničavajući, možda je izričaj koji najbolje izražava don Boscovu misao upravo ovaj: »pošteni građani i dobri kršćani«. Drugim riječima, vrednote evanđelja i naše svete vjere moraju nadahnjivati i usmjeravati razvoj mladićevih mogućnosti sve dok ne postane osoba.“⁷⁵ Ono što osobito može impresionirati kod don Bosca je njegova svestranost, njegovi darovi i mogućnosti, sposobnosti koje su izlazile iz otvorenosti prema svemu što je radio kroz cijeli život. Jedna nevjerojatna otvorenost za vrijeme devetnaestog stoljeća za nova znanja, spoznaje, tehnologiju onog vremena. No, sve to je bilo na službu Bogu, Crkvi i mladima. Tu se osobito vidjela askeza i disciplina. Sve na veću slavu Božju, baš kao što glasi geslo isusovačkoga reda.

Što je još temelj don Boscove askeze, uravnoteženosti, čistoće srca. Pa tako i salezijanca u odnosu prema mladima: „Kako bi uspostavio takav odnos s mladim čovjekom, odgajatelj nužno mora pronaći uravnoteženi stav. Drugim riječima, mora biti

⁷⁴ Francesco Cereda, Katehetsko poslanje salezijanaca, u: *Kateheza*, 26 (2004.) 4, 366-373, ovdje 368.

⁷⁵ Pascual Chavez Villanueva, Odgajajmo s don Boscovim srcem, 27.

dovoljno blizu odgajaniku da ne bi bio nezainteresiran, ali i dovoljno daleko da ga ne bi smatrao sebi jednakim. Odgojno umijeće u biti se sastoji u tome da se uspije pronaći ta točka ravnoteže između dobre udaljenosti i dovoljne blizine mladom čovjeku.“⁷⁶ Koliko je ovo teško kako se ne bi prešlo u jedan oblik ekstrema, bilo pretjerane udaljenosti ili bliskosti, to je sasvim jasno.

Sve što je rečeno o don Boscu i salezijanskoj karizmi je uvijek dobro ažurirati, ili prebaciti na problematiku našeg vremena. „Svi oni koji su danas zainteresirani za život mladih i koji su svakodnevno uključeni u njihovu povijest – od sociologa do odgajatelja, od pastira do socijalnih radnika – slažu se da duhovna dimenzija nije nešto prolazno, nego je dio postojanja nekoga kao osobe. U tom scenariju žeđ za božanskim i glad za transcendentnim iznova se promatraju kao nešto ozbiljno. I sami mladi u pustinji svoje svakodnevice oblikuju pitanja u vezi s time. Valja, međutim, zamijetiti da oni svoje traženje religioznog identiteta žive po mjerilima postmoderne – u rascjepkanom i individualnom obliku.“⁷⁷

Preventivni sustav kao odgojni sistem se uspješno primjenjuje u mnogobrojnim katoličkim školama i zavodima po cijelom svijetu. Bila je često prisutna dilema može li se takav sustav živjeti ili na neki način prilagoditi i bez vjere ili vjerskog odgoja. Ili vjernici drugih vjera: „Ovaj se sustav u praksi posvema oslanja na riječi sv. Pavla koji kaže: 'Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, svemu se nada, sve podnosi.' Stoga jedino kršćanin može uspješno primjenjivati preventivni sustav. Razum i vjera su sredstva koje odgajatelj mora neprekidno upotrebljavati, poučavati ih te ih i sam osobno prakticirati želi li da ga slušaju te da postigne svoj cilj. Svako odgojno djelovanje, prema don Boscu, valja usmjeriti ka kršćanskoj karitativnoj ljubavi te ga ujedno shvatiti kao zalaganje koje je od odlučujuće važnosti za budućnost ljudskoga društva.“⁷⁸

Kako je bilo riječi o posadašnjenju, tako bi bilo dobro završiti formativnom definicijom uloge salezijanca prezbitera: „Cilj *specifične formacije salezijanca prezbitera* je osposobljavanje kandidata za prikladno naviještanje evanđeoske poruke današnjim mladima i za njegovo uključivanje u njihovu kulturu te usmjeravanje i izgradnju

⁷⁶ Jean Marie Petitclerc, Najznačajnije vrednote preventivnog sustava, 40.

⁷⁷ Fabio Attard, Biti pastir mladih danas, 259.

⁷⁸ Aldo Giraud, Odgojno očinstvo. Don Boscova pouka, 208.

kršćanske zajednice.”⁷⁹ Baš kao što je don Bosco morao uroniti u „svijetlo i mrak“ kulture devetnaestog stoljeća, tako će i salezijanac ovoga vremena trebati razumjeti znakove vremena i specifičnosti svijeta u kojem se nalaze mladi. Svako vrijeme nosi svoje ljepote i svoje terete i bremena. Sveti Augustin je govorio: „Mi smo vremena: Kakvi smo, takva su i vremena.”⁸⁰

2.5. Salezijanci i pastoral mladih

Na početku bi bilo dobro pokazati kako je uopće došlo do pojave pastorala mladih. Šezdesete su bile godine mnogobrojnih društvenih, ekonomskih promjena koje su itekako utjecale i na Crkvu. Poznata je osobito 68' godina kao veliko iznenađenje za Crkvu ali i cijeli svijet. To je donekle imalo dezorijentirajući efekt na Crkvu. Drugi Vatikanski sabor je govorio o mladima, ali neizravno. Daleko je to bilo od konkretnih pastoralnih zamisli. Pavao VI. je postavio vrlo važno pitanje: „Je li moguć susret između Crkve i mladih?” Tada počinje pastoralna organizacija mnogih crkvenih zajednica kako bi se pripremili za mlade koji su bili željni interveniranja, ali i konfrontiranja. Don Bosco je imao sličnu situaciju s mladima. Približavao se rat za ujedinjenje i slobodu Italije, te su mnogi mladi bili zaneseni revolucijom i ratnom propagandom.

Crkva se trudila kroz cijelu svoju povijest pratiti znakove vremena te proročki odgovarati na potrebe konkretnog vremena i prostora. Dakle, zanimljivo je kako pastoral mladih nastaje upravo u možda i najkriznijem razdoblju za društvo i Crkvu u prošlom stoljeću. Vrijedilo bi vidjeti koje je prijedloge i poticaje dao Drugi vatikanski sabor a koje se tiču volontarijata, koji je usko vezan uz pitanje pastorala mladih. „U pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu koncilski oci potvrđuju povezanost Crkve sa svim ljudima: »Radost i nada, žalost i tjeskoba ljudi našeg vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe, jesu radost i nada, žalost i tjeskoba također Kristovih učenika te nema ničeg uistinu ljudskoga a da ne bi našlo odjeka u njihovu srcu...«... U

⁷⁹ Francesco Cereda, Katehetsko poslanje salezijanaca, 371.

⁸⁰ Currentschoolnews, *Citati svetog Augustina koji daju uvid u ključne aspekte života: trenutne školske vijesti*, <https://www.currentschoolnews.com/bs/%C4%8Dlanci/sveti-augustin-citira/> (29. ožujka 2023.).

dogmatskoj konstituciji o Crkvi »Lumen gentium« koncilski oci »pozivaju (sve laike), tko god oni bili, da kao živi udovi svim svojim silama, koje su dobrotom Stvoritelja i milošću spasitelja primili, pridonose rastu Crkve i njezinu neprestanu posvećivanju. Apostolat laika je udioništvo u samom spasonosnom poslanju Crkve; svi su određeni za taj apostolat od samoga Gospodina po krstu i potvrdi...«⁸¹

Nemoguće je zamisliti ikakav pastoral mladih bez pastoral obitelji. Pastoral mladih i obiteljski pastoral su tijesno združeni. Obitelj je uvijek prva koja odgoja mlade i priprema ih za njihovo poslanje u društvu i Crkvi. Pastoral mladih unutar župne zajednice je naravno važna potpora tom odgoju u obitelji. Surađuje s obitelji, školom i drugim državnim institucijama koje se tiču formiranja osobe i odgoja. Može se reći kako je obitelj na prvoj crti:

„U svjetlu vjere i snagom nade kršćanska obitelj, u zajedništvu s Crkvom, sudjeluje u iskustvu ovozemnog hodočašća prema punoj objavi i ostvarenju kraljevstva Božjega«... Obitelj je glavni čimbenik u misijskom djelovanju Crkve. Ona ne samo da prima nego i daje. Rekli bismo da je za nas danas kritična točka, a i nama najbliža opasnost, sljedeće: kako tumačiti to da treba biti »glavni čimbenik«? Pomoću kojeg prijedloga ćemo uspjeti potaknuti obitelj da pronađe samu sebe. Drugim riječima, kako primijeniti viđenje koje nam nude *Gaudium et spes i Familiaris Consortio*.⁸² Može se vidjeti konkretno djelovanje salezijanske karizme kroz preventivni odgojni sustav kako zahvaća mjesnu zajednicu, obitelji, te kako kroz razne inicijative i aktivnosti dolazi do mladih. Naravno da su posebno u srcu salezijanske karizme, po uzoru na don Bosca, oni daleki mladi koji su bez doma i bez obitelji. Naravno da ima i dalekih mladih koji imaju obitelj i dom ali su daleko od Boga i vjere.

Poznato je kako su Isusova briga u Evanđelju osobito daleki i unesrećeni. „U evanđeljima je očita briga za onoga tko je „daleko“ jer je oputovao, izgubio se ili se nije vratio. Isus naglašava: „Došao sam radi grešnika a ne radi pravednika.“ On pokazuje sklonost obraćati se onima koji nisu obuhvaćeni prozelitskom brigom religioznih djelatnika zbog svoje beznačajnosti (siromašni), ili porijekla (pogani), ili načina života

⁸¹ Rudi Paloš, Aktualnost, zadaće i mogućnosti volontarijata danas, u: *Kateheza*, 32 (2010.) 4, 302-318, ovdje 304-305.

⁸²Fabio Attard, Pastoral mladih i obiteljski pastoral, u: *Kateheza*, 33 (2011.) 4, 327-336, ovdje 329-330.

(carinici), ili zbog svoje prošlosti (preljubnica). Njegova briga nije da pridobije jednoga više za svoju skupinu, stvar koju izričito predbacuje religioznim profesionalcima, nego da promiče sreću osobe... Don Bosco se u svom radu s mladima nadahnjuje na tim stranicama Evanđelja, drži se Isusova stava, stava dobrog pastira, koji ide u potragu za svojim ovcama.⁸³

Jedan od simbola salezijanske karizme je upravo Krist Dobri pastir koji nosi na ramenima onu ovcu koja je bila izgubljena. Don Bosco se osobito nadahnjivao na toj slici iz Evanđelja te je uvrštena u salezijanske konstitucije. „Naše je živo pravilo Isus Krist kojega otkrivamo nazočna u don Boscu, koji je darovao svoj život mladima“, Konstitucije 196 – Salezijansko zvanje je posebno ostvarenje krsnog poziva. Salezijanac nasljeđuje Krista kroz odgojni rad sa mladima kao čin bogoslužja. On je Kristov učenik, graditelj Kraljevstva u Crkvi i nositelj ljubavi Dobrog pastira prema mladima, posebno onim najsiromašnijima. Život salezijanca obilježen je i posebnom odgojnom ljubavlju prema mladima. On je odgajatelj – pastir. Prožet mladenačkim žarom, srdačnošću i prijateljskom prisutnošću on služi mladima imajući na srcu ništa drugo nego spas duša, o čemu govori i krilatica „*Da mihi Animas Caetera Tolle*“.

Otvoren stvarnosti, salezijanac na kreativan i konkretan način odgovara na potrebe mladih, djelujući kroz niz različitih aktivnosti i djela, a svako od njih je *dom, škola, župa i dvorište*. Apostolski zanos prožet radošću daje služenju mladima posebno obilježje. To je „**oratorijansko srce**“, a izražava se odgojnom metodom koju je don Bosco nazvao **preventivni sustav** (...) Po mladima Gospodin ulazi u salezijančev život i zauzima prvo mjesto. „Daj mi duše drugo uzmi“ – geslo je koje je sv. Ivan Bosco živio čitav svoj život i koje je namijenio svojoj salezijanskoj družbi.⁸⁴ To je sinteza života i poziva salezijanca na apostolski redovnički život na slavu Božju i za spas duša.

Svaka salezijanska zajednica ima odgojno-pastoralni projekt koji zahvaća cijelu zajednicu, salezijance svećenike, laike i suradnike. „Projekt nije rasprava o odgoju, niti studija o mladeži, a niti sustavno tumačenje o ulozi odgojitelja. To je prvenstveno osobit način kombiniranja elemenata, u operativnim terminima koji odgovaraju nekoj

⁸³ Juan Edmundo Vecchi, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, 90-91.

⁸⁴ Donbosco.hr, *Postani salezijanac – Salezijanci Hrvatska*, <https://donbosco.hr/postani-salezijanac/> (31. ožujka 2023.).

konkretnoj situaciji, koje nam nudi znanost, s osobnim zapažanjima i razmišljanjima.⁸⁵ Programiranje i projektiranje su različiti pojmovi.

„U posljednje se vrijeme naglašava potreba za prijelazom od programiranja na projektiranje. Programi sadrže organizacijske i svrsishodne upute te područne ciljeve. Projekti zahtijevaju izricanje ciljeva i opće zamisli. Riječ je o donošenju cjelovite slike o čovjeku i njegovoj sudbini, sabirući pojedine elemente u jedinstvenu i skladnu viziju.“⁸⁶

Već je bilo spomena o pastoralu mladih i digitalnom dobu. Kako je moguće imati odgojno-pastoralni projekt na konkretnom području, uz neke prednosti ali i poteškoće koje donosi digitalno doba? „Na kraju je sa svom trojicom papa – Ivanom Pavlom II, Benediktom, XVI. i Franjom – važno istaknuti kako je od posebne važnosti za vjernike da budu svjesni kako istina koju dijele s drugima ne crpi svoju vrijednost iz »popularnosti« (u digitalnom svijetu) ili pak zbog pozornosti mnogih koju privlači. Istinu se ne smije razvodnjavati, ni pod koju cijenu, posebno ne zato da bi bila »prihvatljiva« drugima, pa Benedikt XVI. poziva kršćane da se s povjerenjem i odgovornom kreativnošću »uključite u mrežu odnosa koju je omogućilo digitalno doba...«⁸⁷

Odgaj i evangelizacija su ključni i nerazdvojni pojmovi u životu salezijanaca. Odgajaju evangelizirajući i evangeliziraju odgajajući. „U prethodnom poglavlju pojasnili smo kako su odgoj i evangelizacija po sebi različita djelovanja, ali u salezijanskoj praksi ne samo da se ne mogu odvajati nego se moraju upotpunjavati i međusobno obogaćivati. Ako odgoj koji mladog čovjeka otvara za Boga i za vječni čovjekov usud nije salezijanski, onda to nije ni evangelizacija koja teži formiranju osoba zrelih u svakom smislu i koja se zna prilagoditi i poštivati razvojno stanje dječaka, adolescenta, mladića.“⁸⁸

Izazov ovog vremena po slijedećim riječima Oca Tyimothya Radcliffea OP nije u tome kako će ljudi vjerovati u Boga već kako će vjerovati kao dio zajednice, Crkve. „On tvrdi kako će, sasvim sigurno i sasvim jasno, za nas kršćane veliki izazov biti u tome da

⁸⁵ Juan Edmundo Vecchi, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, 124.

⁸⁶ *Isto*, 125.

⁸⁷ Danijel Labaš, *Medijska pismenost – preduvjet za pastoralni rad s mladima?*, u: *Digitalno doba i pastoral mladih*, Adolf Polegubić (ur.), 35-57, ovdje 51.

⁸⁸ Pascual Chavez Villanueva, *Odgajajmo s don Boscovim srcem*, 28.

ostanemo u kontaktu s milijunima osoba koje pošteno traže Boga, ali ne pohađaju Crkvu. U središtu kršćanske vjere je zajednica. Gospodin nas okuplja oko oltara. To je prostor sakralnosti i humanosti koje valja ponuditi i podijeliti s drugima.“⁸⁹ Svako vrijeme donosi ovaj izazov. Često se može čuti: „Bog da a Crkve ne!“ Kako približiti mladima današnjeg vremena kako je Isus Krist htio svoju Crkvu da nastavi njegovo djelo u povijesti spasenja. Već je ranije pokazano kako mnogi mladi odlaze iz Crkve ili su jednostavno indiferentni po tom pitanju. Upravo salezijanski pastoral mladih može pomoći u dijalogu između Crkve i mladih. Vjerni duhu don Bosca i njegove ljubavi i želje za spas mladih.

⁸⁹Fabio Attard, *Biti pastir mladih danas*, 260.

ZAKLJUČAK

Zaključno možemo reći da govoreći o mladima danas redovito navodimo neke fenomene koji obilježavaju njihovo stanje: fragmentarnost, rubnost, borba za identitet, slobodno vrijeme. Kada govorimo o fragmentarnosti tada mislimo na subjektivnosti svijesti unutar kulture u kojoj se nalaze mladi. Individualizam je prisutan kod odlučivanja i kreiranja vlastitog života. Svaki čovjek naravno treba individualno odlučivati što će i kako s vlastitim životom. No, nedostaje i šira slika, tj. društvena odgovornost; odgovornost prema obitelji, bližnjima, društvu. Rubnost kao fenomen govori o mladeži koja je marginalizirana kulturalno i društveno-politički. O mladeži se priča samo kada su u pitanju problemi ili nekakva društvena kriza; nedovoljno ih se vidi kao snagu koja može mijenjati svijet nabolje.

Borba za identitet se sastoji ponajviše u relativiziranju bilo kakvih dugotrajnih ili sigurnih okvira. Kada se govori o duhovnost mladih, primjerice, često se ističe kako oni vjeruju u Boga ali se ne slažu s „pravilima“ ili dogmama Crkve zato što su one nešto dugotrajno. Tradicionalno se promatra kao nešto zastarjelo, nazadno, osobito kroz medije i društvene mreže. Promatra se prošlost kao nekakav mit.

Slobodno vrijeme je sve više prisutno u životima mladih, no slobodno vrijeme koje nije ispunjavajuće, koje formira, već otuđuje i fragmentira. Velika je potraga za duhovnim, no to je često jedan „koktel“ *new age* duhovnost gdje mnogo toga treba „kušati“ no na ničemu se ne zadržavati dugotrajnije ili dublje. Ranije su zanimanje i rad određivali temeljni identitet osobe, no sada je to sve češće slobodno vrijeme. Upravo ovdje je prilika za pastoral mladih i salezijansku karizmu, koja itekako drži važnom kvalitetno korištenje slobodnog vremena kroz animiranje, služenje te volontarijat.

Don Bosco se često znao odmarati mijenjajući poslove tokom dana. Mlade je isto tako odgajao kako bi cijenili vrijeme i vidjeli ga kao Božji dar. Iz jednog ovakvog pogleda na vrijeme proizlazi i odgovornost, jer izgubljeno vrijeme se ne može vratiti. Život je jedan i neponovljiv te ga tako treba i živjeti. Potrebno je milošću Božjom proročki uočiti znakove vremena te moliti za dar mudrosti kako postupati. Salezijanska karizma

življena autentično, nasljeđujući Dobrog pastira Isusa Krista, po primjeru don Bosca, može biti jedan takav znak vremena. Ljubav prema mladima je najvažnija, no ona je i zahtjevna. Odgoj mladih i rad s mladima nosi uvijek jednu „zaraznu“ dinamičnost i energiju ali ne treba zaboraviti na askezu. Biti s mladima za mlade ne znači nužno biti u svemu kao oni. Mladi dobro prepoznaju i cijene autentičnost. Ako im se popušta, oni to kratkotrajno možda i žele, no dugotrajnije znaju kako u tome nema istine ni vrijednosti. Važno se podsjetiti na posljednje stvari i vječni život jer postoji protuslovlje između mladosti i smrti. Premda se smrt čini dalekom od mladosti ipak „budući da mladost znači naum cijeloga života, naum načinjen po rasudnici smisla i vrijednosti, i u doba mladosti prijeko je potrebno pitanje o svršetku.“⁹⁰ Ono i osmišljava život.

⁹⁰ Ivan Pavao II., *Mladi i nada. Tri poruke Ivana Pavla II., u međunarodnoj godini mladih*, 28.

BIBLIOGRAFIJA

Izvori

1. BIBLIJA, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2018.
2. BENEDIKT XVI., *Deus caritas est. Enciklika biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o kršćanskoj ljubavi* (25. Prosinca 2005.) Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006.
3. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve - Kompendij, Verbum – Crkva u svijetu*, Split, 2006.
4. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici. Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i svijetu* (30. prosinca 1988.) Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.
5. IVAN PAVAO II., *Mladi i nada, Glas Koncila, Zagreb, 1985.*
6. PAPA FRANJO, *Christus vivit. Posinodska apostolska pobudnica svetoga oca Franje mladima I cijelome Božjem narodu* (25. Ožujka 2019.) Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2019.
7. PAPA FRANJO, *Evangelii Gaudium. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima I đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o navještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. Studenoga 2013.) Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014.
8. PAPA FRANJO, *Fratelli tutti. Enciklika o bratstvu i socijalnom nauku* (3. Listopada 2020.) Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2020.

Literatura

1. ATTARD, Fabio, Biti pastir mladih danas, u: *Kateheza*, 31 (2009.) 3, 257-263.
2. ATTARD, Fabio, Pastoral mladih i obiteljski pastoral, u: *Kateheza*, 33 (2011.) 4, 327-336.

3. BARRON, Robert, *Katolicizam*, Verbum, Split, 2015.
4. BISKUPI QUEBECA, *Ponuda vjere mladima danas*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 2003.
5. BISSOLI, Cesare, Odgojna misao Benedikta XVI., u: *Kateheza*, 32 (2010.) 4, 319-333.
6. CEREDA, Francesco, Katehetsko poslanje salezijanaca, u: *Kateheza*, 26 (2004.) 4, 366-373.
7. CHAVEZ VILLANUEVA, Pascual, Odgajajmo s don Boscovim srcem, u: *Kateheza*, 30 (2008.), 1, 19-31.
8. GIRAUDO, Aldo, Odgojno očinstvo. Don Boscova pouka, u: *Kateheza*, 29 (2007.) 3, 205-209.
9. KUSIĆ, Ante, Kršćanski egzistencijalizam, u: *Bogoslovska smotra*, 34 (1964.) 2, 237-262.
10. MANDARIĆ, Valentina, Razum, Ružica, Mladi, vjera, duhovnost, crkvenost, u: *Bogoslovska smotra*, 89 (2019.) 5, 1083-1108.
11. MANDARIĆ, Valentina, Svijest o grešnosti današnjih mladih, Sociološki i pastoralno-katehetski vid, u: *Crkva u svijetu*, 36 (2001.) 4, 420-437.
12. PALOŠ, Rudi, Aktualnost, zadaće i mogućnosti volontarijata danas, *Kateheza*, 32 (2010.) 4, 302-318.
13. PALOŠ, Rudi, Benedikt XVI. i mladi. Ususret svjetskom danu mladih u Madridu 2011. u: *Kateheza*, 33 (2011.) 2, 166-177.
14. PETITCLERC, Jean Marie, Najznačajnije vrednote preventivnog sustava, u: *Kateheza*, 31 (2009.) 1, 36-42.
15. VECCHI, Juan Edmundo, *Pastoral mladih. Izazov za crkvenu zajednicu*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb, 1998.
16. ZBORNIK RADOVA, u: *Digitalno doba i pastoral mladih*, Adolf Polegubić (ur.),

Denona, *Zagreb*, 2020.

Mrežne stranice

1. Bitno.net, „Ne bojte se“, na: Prva propovijed pape Ivana Pavla II.: 'Ne bojte se! Štoviše, širom otvorite vrata Kristu!' - Bitno.net (17. ožujka 2023.).
2. Bitno.net, „Susret s mladima“, na: Benedikt XVI: Još i danas nosim žarku uspomenu na susret s mladima na Trgu bana Jelačića - Bitno.net (15. ožujka 2023.).
3. Currentschoolnews, „Citati svetog Augustina“, na: Citati svetog Augustina koji daju uvid u ključne aspekte života: trenutne školske vijesti (currentschoolnews.com) (29. ožujka 2023.).
4. Donbosco.hr, „Postani salezijanac“, na: Postani salezijanac – Salezijanci Hrvatska (donbosco.hr) (31. ožujka 2023.)
5. Hrvatska enciklopedija, „Mladost“, na: <https://enciklopedija.hr/trazi.aspx?t=Mladost> (8. ožujka 2023.).
6. IKA, „Pontifikat“, na: Pontifikat Ivana Pavla II. - IKA (hkm.hr) (17. ožujka 2023.).
7. VaticanNews, „Papa Franjo mladima“, na: Papa Franjo mladima: Nemojte se odvajati, blizina znači sreću - Vatican News (15. ožujka 2023.).

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Damir Ševo, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra teologije, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i

bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

PASTORAL CARE OF YOUNG PEOPLE AND SALESIAN CHARISMA

Abstract

This thesis explores pastoral care of young people in the aspect of crisis of young people. To answer these challenges while working with young people besides the analysis in the field of pastoral care of young people we will try to understand the answers which the Church proposes. The thesis is divided into three parts. The first chapter analyzes the condition of young people in society and in Church, and it shows the dynamics and spirituality of young people.

In the second chapter it shows the Church magistery and teachings in the relation with young people and pastoral care of young. Particularly the teachings of Pope Francis, but also of Benedict XVI and John Paul II. The third chapter is focused on specificity of Salesian charisma and their work with young people.

Key words: young people, pastoral care of young people, spirituality, Church, Jesus

Christ, Salesian charisma, saint John Bosco

